
BSOBAC

Bacheloroppgave med forskningsmetode

Hvordan ivareta enslige mindreårige barns omsorgsbehov på institusjon?

Universitetet
i Stavanger

VÅR 2021

KANDIDATNUMMER: 3063

Antall ord: 13194

Forord

Du har gjennom årene vist kjærlighet, tålmodighet og støttet med alt du kan for at jeg skulle utdanne meg. Du hadde håp om at jeg kunne klare det.

Slik som morfar som gikk bort i fjor, rådet du meg til å ta utdanning.

Takk, mamma.

Videre takk til min kjære far, søster og ektemann som opp gjennom årene har støttet meg gjennom tykt og tynt. Takk til støttende veileder og alle andre som har støttet meg i denne prosessen.

Gjennom studien har jeg vokst faglig, men også personlig. Dette har vært en givende studieprosess med rom for refleksjoner, men jeg er ikke ferdig utlært!

Det finnes ikke vanskelige barn, men det finnes barn som har det vanskelig.

Varme voksne gjør en forskjell.

- RVTS Sør

Bilde: RVTS Sør

Innhold

Forord.....	1
Kapittel.1: Innledning.....	3
Kap.1.1 Bakgrunn for temavalg.....	3
Kap.1.1.1 Min personlige begrunnelse for temavalg.....	3
1.1.2 Min faglige begrunnelse for temavalg og relevans for sosialt arbeid.....	3
Kap.1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning.....	4
Kap.1.3 Begrepsavklaringer	5
Kap.1.4 Formål med oppgaven	6
Kap.2 Teori og perspektiv.....	6
Kap.2.1 Forbindelsen min oppgave har til forskning og fagmiljøet:	6
Kap.2.2 Hvem er emb og hva har de med seg?.....	7
Kap.2.3 Ansvar.....	7
Kap.2.4 Mitt teoretiske perspektiv.....	8
Kap.2.4.2 TBO	8
Kap.2.4.3 Fundamentet for arbeid med TBO	10
Kap.2.4.5 Etisk grunnlag	12
Kap.3 Metode	13
Kap.3.1 Metode.....	13
Kap.3.2 Litteraturstudie Kap.3.2.1 Litteraturstudie som metode	14
Kap.3.2.2 Søkeprosessen: Database, søkekombinasjoner og tabell	15
Kap.3.2.3 Kriterier for datamateriale:	17
Kap.3.3 Kildekritikk.....	17
Kap.3.4 Etske overveielser.....	17
Kap.4 Presentasjon av forskningsfunn	18
Kap.4.1 Hjem eller institusjon? Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene.....	18
Kap.4.2 Vær snill! – Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere	19
Kap.4.3 Utsettes enslige asylbarn på mottak for diskriminering i strid med FNs barnekonvensjon?	21
Kap.4.4 Samtaler med enslige flyktningbarn.....	22
Kap. 4.5 Forskningsfunn presentert i skjema	23
Kap.4.6 Sentrale likheter og ulikheter i de vitenskapelige funnene	25

Kap.5 Drøfting av funnene	26
Kap. 5.1 Enslige mindreårige barns perspektiv på deres behov for omsorg:.....	27
Kap. 5.1.1 Hvordan hjelpe barna med følelsesregulering ut fra deres råd til omsorgsgivere: «Hjelp meg!»?	27
Kap. 5.1.2 Omsorgsbehov: Forståelse og følelsesregulering.....	27
Kap. 5.2 Rammevilkår som virker inn i ivaretagelse av enslige mindreårige barns omsorgsbehov på institusjon.....	29
Kap. 5.2.1 Kommunikasjonskompetanse hos ansatte.....	29
Kap. 5.2.2 Holdninger og verdier.....	33
Kap. 5.2.3 Juridisk omsorgsansvar.....	36
Kap.5.2.4 Oppsummering av drøftingskapitlet	39
Kap.6 Avslutning.....	40
Kap.6.1 Oppsummering.....	40
Kap.6.2 Konklusjon og refleksjon	40
Kap.6.3 Anbefaling for videre forskning.....	41
Kap. 7 Litteratur/referanser	41

Kapittel.1: Innledning

Kap.1.1 Bakgrunn for temavalg

Kap.1.1.1 Min personlige begrunnelse for temavalg

Jeg har en minoritetsbakgrunn grunnet min bestefars innvandring til Norge i 1970-årene. Min historie og kjennskap til ulike minoritetsmiljøer, min ektefelles historie som krigsflyktning med familien som ettåring, og voksende interesse for barns omsorg og utvikling grunnet eget barn og gjennom sosionomutdanningen er et bakteppe for at jeg engasjerte meg i ivaretagelsen av enslige mindreårige barns omsorgsbehov.

1.1.2 Min faglige begrunnelse for temavalg og relevans for sosialt arbeid

Gjennom denne litteraturstudien vil jeg benytte meg om muligheten til å fordype meg i omsorgen flyktningbarna får på institusjoner, samt se det fra viktige teoretiske perspektiver som kan utvikle min kunnskap om ivaretagelse av deres omsorgsbehov og dermed bidra faglig med å sette søkelys på hvordan omsorgssituasjonen kan forbedres.

I psykososialt arbeid møter helse- og sosialarbeidere flyktninger på ulike arenaer (Varvin, 2015, s.17). Slik som andre mennesker har asylsøker og flyktninger behov for ulike helse- og sosialtjenester og skal møtes med fagkunnskap og respekt (Varvin, 2015, s.17). Blant flyktninger er en stor andel barn (Watters, 2020, s.15).

Yrkesetiske retningslinjer for sosialarbeidere påpeker at all faglig kunnskap bygger på en bestemt virkelighetsforståelse og et bestemt menneskesyn hvor kunnskapen ikke er verdinøytral, og derfor trenger profesjonsutøveren å ha et kritisk blikk på egen fagkunnskap, hvordan kunnskapen både brukes og utvikles, samtidig holde seg faglig oppdatert på eget initiativ (Fellesorganisasjonen, u.åb, s.3). Helse- og sosialfaglig arbeid forutsetter også å ha holdninger som er preget av ydmykhet og respekt overfor brukernes verdier og livsvalg. Derfor har profesjonene også en forpliktelse til å påvirke rammebetingelsene for arbeidet og til å si ifra om tilfeller hvor tiltak og tjenester får uheldige konsekvenser for brukere (Fellesorganisasjonen, u.åb, s.3). Besvarelsen min tar for seg både barnas perspektiv, rammevilkår for arbeidet og har et kritisk blikk på kunnskap og holdninger.

Kap.1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning

Problemstilling: Hvordan ivareta enslige mindreårige barns omsorgsbehov på institusjoner?

For å besvare problemstillingen vil fokusområder være enslige mindreårige barns perspektiv på deres omsorgsbehov, rammer som virker inn i ivaretagelsen av barnas omsorgsbehov på institusjon og dermed også påpeke aspekter med omsorgssituasjonen som kan forbedres. Oppgavens struktur vil utgjøre problemstilling, avgrensninger, begrunnelser og begrepsavklaringer (innledningskapittel.1), teoridel med presentasjon og redegjørelse av teorier (teorikapittel.2), metodekapittel der jeg viser min fremgangsmåte og avveininger/vurderinger for å finne forskningsfunn/data (metodekapittel.3) og gi presentasjon av forskningsfunn, bruk av skjema og funnkategorisering (funnpresentasjonskapittel.4). Videre drøftes sentrale funn ved å sette søkelys på forskningsfunnene, forskernes begrunnelser og bruk av teori for å besvare problemstillingen (drøftingskapittel.5) og trekke opp trådene i avslutningskapittel 6. Til slutt vil referanselisten i Apa7th-stil foreligge (litteraturkapittel.7).

Avgrensning: Oppgaven begrenses til ivaretagelsen av omsorgsbehovet til enslige mindreårige barn på et spesifikt område. Dette området er institusjoner.

Kap.1.3 Begrepsavklaringer

Begrepene jeg bruker i problemstillingen kan være flertydige og vil derfor presiseres for hvordan begrepene skal brukes i besvarelsen.

Institusjon: I besvarelsen brukes institusjon som en samlebetegnelse for omsorgsbolig under barnevernet og statlige mottak under utlendingsdirektoratet der enslige mindreårige barn bor. Der det er hensiktsmessig brukes likevel begrepene omsorgsbolig og statlig mottak.

Bufetat vil si barne-, ungdoms- og familieetaten.

Ansatte på institusjon: Begreper som brukes om hverandre vil være voksne, omsorgsgivere, profesjonsutøvere, hjelpere, personale, fagpersonen og ansatte.

Rammevilkår: Vilkår som virker inn på ivaretagelsen av omsorgsbehovet til enslige mindreårige barn på institusjon. I besvarelsen er vilkårene tilknyttet lovverk/omsorgsansvar, kompetanse hos ansatte, verdier, holdninger og organisasjonskultur.

Enslige mindreårige barn (forkortet emb): Jeg vil bruke Eide sin definisjon på emb (Eide, 2020b, s.31). Ifølge Eide (2020b) har barna til felles at de fleste av dem har søkt asyl i det landet som de har kommet til. Slikt sett er det å være asylsøkerbarn en fellesbetegnelse. Å være asylsøkerbarn er en fase som er midlertidig der de får opphold i landet eller avslag og må derfor reise hjem eller til et tredje land. Det å være asylsøker betyr oftest også å være i en situasjon som flyktning. Av den grunn anvendes benevnelsen enslige mindreårige flyktning på disse barna uavhengig om de er i en asylsøkerfase, får avslag på søknad, får innvilget opphold som asylsøker eller med sterke menneskelige hensyn til grunn (Eide, 2020b, s.31). Med emb mener jeg videre alle emb opptil 18 år, men i tilfeller der det gjelder spesifikke aldersgrupper vil dette bli spesifisert.

Barn: Her mener jeg barn opp til 18 år slik som i juridisk forstand. I FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen)¹ artikkel 1 fremgår det at med barn menes det ethvert

---

¹ FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989 er vedtatt av FNs generalforsamling. Barnekonvensjonen er ett av fem sentrale menneskerettskonvensjoner som er inkorporert i menneskerettsloven av 21.mai 1999 nr. 30 med forkortelsen mrl.

menneske som er under 18 år, med mindre barnet ikke er myndig tidligere grunnet den lovgivning som gjelder for barnet (Barnekonvensjonen, 1989, artikkel 1).

Kap.1.4 Formål med oppgaven

Gjennom en kombinasjon av eksisterende forskning, traume- og relasjonssensitive teorier og et kritisk blikk på faktorer som virker inn i omsorgsutøvelsen er formålet med oppgaven å bidra med innsikt i hvordan emb sitt omsorgsbehov bør ivaretas på institusjon.

Kap.2 Teori og perspektiv

I dette kapittelet greies det ut om forbindelsen denne studien har til tidligere forskning, teoretiske perspektiver om emb, mitt teoretiske hovedperspektiv og relevante teorier.

Kap.2.1 Forbindelsen min oppgave har til forskning og fagmiljøet:

Forskningen om emb har hovedsakelig omhandlet psykisk helse og asylprosess, mens andre tema som brukerperspektivet for emb om deres egne erfaringer angående egen situasjon i et langtidsperspektiv fremstår som underforsket (Berg et al., 2018, s.iii). Litteraturstudien vil inkludere embs perspektiv på deres omsorgsbehov. Et annet område det er gjort lite forskning på er hvordan rammebetingelser/rammevilkår som lovverk, asylpolitikken og endringer i ankomsttall virker inn i bosettingsarbeidet (Berg et al., 2018, s.77). Litteraturstudien tar for seg rammevilkårs innvirkning i omsorgsutøvelsen.

RVTS Sør (Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) har utarbeidet en veileder for ansatte i statlige mottak for emb. Veilederen er utarbeidet på et oppdrag fra UDI (Utlendingsdirektoratet) som et resultat av samarbeidet mellom UDI og RVTS Sør om kompetanseheving, der det gis kunnskap/veiledning om omsorgsarbeidet med emb gjennom blant annet teorien om traumebevisst omsorg. (Eide og Fladstad, 2020, s.4). Forbindelsen litteraturstudien har til fagmiljøet er mitt valg av traumebevisst omsorg som hovedperspektiv for å ivareta emb.

Kap.2.2 Hvem er emb og hva har de med seg?

Fellesbetegnelsen enslige mindreårige asylsøkere gjelder for alle barn og unge under 18 år som kommer til Norge uten foreldre eller omsorgspersoner og som søker beskyttelse (asyl) i Norge (Berg et al., 2018, s.7-8). Noen av disse barna får avslag, mens andre får opphold og blir med tiden bosatt i en kommune.

Disse barna er jenter og gutter i ulike aldre fra forskjellige land, trossamfunn og kulturer, har med seg ulike sosiokulturelle forutsetninger med ulike nivåer av skolegang, kunnskap og kompetanse. Emb har i varierende grad behov for psykososial oppfølging med utgangspunkt i traumatiserende erfaringer fra hjemlandet og flukten, og de defineres som en risikogruppe. Dette fordi de flykter fra blant annet krig og vanskelige levekår, mangler foreldrenes omsorg og beskyttelse, samtidig som de er i et ukjent land med ulik kultur, tradisjoner og språk. Mange har også senvirkninger av traumatiske opplevelser. De har til felles at de har flyktet alene og håndtert utfordringer knyttet til en slik reise, hatt mangelfulle voksenpersoner og opplevd fraværet av familien i en avgjørende utviklingsperiode (Berg et al., 2018, s.7-8). Derfor mangler de familiære relasjoner og er en gruppe barn med særskilte omsorgs- og hjelpebehov (Engebtingsen, 2002; Lauritsen, Berg og Dalby, 2002; Hjelde, 2003; Valenta og Berg, 2010, sitert i Berg et al., 2018, s.8-9). I Kohlis prosjekt anser sosialarbeiderne de fleste barna som motstandsdyktige (resiliente) og optimistiske selv om de lever med usikkerhet (Kohli, 2007 sitert i Eide, 2020b, s.41). Slik kunnskap om hva de har med seg mener jeg er viktig å være bevisst på i omsorgsarbeid med emb.

Kap.2.3 Ansvar

Bufetat har ansvar for å gi oppholdstilbud på omsorgssentre til emb under 15 år, mens UDI er ansvarlig for alle andre asylsøkere, inkludert emb fra 15-18 år (Bufdir, 2015, s.1). Det er kommunens som plikt å vurdere embs behov og tilby et egnet bo- og omsorgstiltak, der dem blant annet tilbyr bokollektiv eller institusjon (Stang, 2020a, s.147).

Omsorgsansvaret for emb uten foreldre eller andre med foreldreansvar ble i 2008 overført fra utlendingsmyndighetene ved Utlendingsdirektoratene og over til barnevernmyndighetene ved bufdir (Innst. St. 344 L (2020-2021), s. 2). Dermed ble det tilført et nytt kapittel 5A om omsorgssentre for emb i Lov om barneverntjenester av 1992 (bvl.) (Stang, 2020a, s.147).

Kap.2.4 Mitt teoretiske perspektiv

Perspektiv vil si en viss måte å observere/tolke en situasjon på, men med en løsere måte å se virkeligheten eller et fenomen på enn teori (Johannessen mfl., 2010, sitert i Støren, 2013, s.31). Et fenomen kan studeres fra flere perspektiver, og mitt hovedperspektiv vil være traumebevisst omsorg (forkortet TBO) (Støren, 2013, s.31).

Teorier jeg vil ta med er TBO og traumeforståelse, relasjonskompetanse, endringstrekanten og ikke-diskriminering for å belyse problemstillingen.

Kap.2.4.1. Hva er traume?

Dersom en situasjon er intens og gjentakende med økt grad av frykt samtidig som personen føler seg hjelpeløs og ute av stand til å komme seg bort fra faren, kan hendelsen oppleves som traumatisk (van der Kolk og McFarlane, 2007, sitert i Thommessen & Neumann, 2019, s.27). Situasjoner som psykisk eller fysisk mishandling, naturkatastrofer, krig og/eller død hos foresatte kan oppleves som alvorlige belastninger og medføre traumer. Barn og unge er ekstra sårbare der traumer i oppveksten kombinert med omsorgen som svikter (Thommessen & Neumann, 2019, s.27-28).

Kap.2.4.2 TBO

TBO er mitt teoretiske hovedperspektiv gjennom besvarelsen. RVTS Sør har utarbeidet en veileder der TBO anbefales i arbeidet med emb (Eide og Fladstad, 2020, s.6). Jeg vil bruke TBO fordi jeg anser denne som innsiktsfull og sensitiv i møte med sårbare barn. TBO implementeres også i flere av tjenestene innenfor psykiatri, fengsel, barnevern og sosialt arbeid. Etersom TBO omhandler arbeid med sårbare barn, gir innsikt i hvordan en kan tilnærme seg emb, hvordan traumer virker inn i hjernens funksjon, tar for seg strukturer, rammer for omsorgen og hvordan bevisste omsorgsfulle voksne kan utgjøre forskjell, passer TBO som teoretisk perspektiv til denne litteraturstudien (Thommessen & Neumann, 2019, s.9-11 og 29). Av hensyn til begrenset ordmengde ble deler av teorien valgt bort.

Kap.2.4.2.1 Traumebevisst omsorg

TBO er en oversettelse av «traumainformed care» begrepet (Taylor, 2012, sitert i Hagen, 2021, s.30). TBO er en tilnærming for arbeid med barn i sårbare situasjoner (Thommessen & Neumann, 2019, s.9). For å kunne hjelpe sårbare barn, er det nødvendig at hjelperen kan bidra til å regulere barnets stresset. Tilnærmingen innbefatter at ansatte skal reorientere måten de

gir omsorg til barn som har eller kan ha vært utsatt for traumatiske hendelser. En slik endring innebærer endring fra etablerte konsekvenser og rutiner, til å møte det enkelte barn med utgangspunkt i barnets situasjon og behov. I praksis innebærer TBO at hjelperen forsøker å møte barnet med undrende og utforskende holdning (Thommessen & Neumann, 2019, s.9-10). Innenfor TBO vil hjelperen prøve å møte barnets sterke følelsesuttrykk som smerteuttrykk, og prøve å møte disse uttrykkene på en betryggende måte (Bath, 2008, sitert i Thommessen & Neumann, 2019, s.10). Hjelperen må reflektere over hva barnets atferd kan være uttrykk for, fremfor å reagere med irettesettelser, sinne eller avvisning. TBO begrunnes i kunnskap om hvordan hjernen fungerer, spesielt hvordan hjernen virker etter å ha vært utsatt for traumer. Korte eller langvarige hendelser barn har vært gjennom som opplevdes truende kan ha store konsekvenser for deres nervesystem, slik at hjernens reguleringssevne for helhetlige stressreaksjoner, hvor både emosjonelle, kognitive og sosiale evner kan være svekket. Det er sentralt i TBO at hjelperen som skal klare å hjelpe barn i å regulere deres følelser må være bevisst sine egne følelser og hvordan hjelperens egen kropp og kroppslige uttrykk kan ha innvirkning på barnet. Dermed innebærer dette at hjelperer som arbeider med å forstå og bistå et barn må være bevisst seg selv, sin historie, egen førforståelse og situering (den voksne sitt eget selv og følelsesarbeid) (Thommessen & Neumann, 2019, s.10).

TBO er både en relasjons-, verdi og behovsbasert tilnærming som vil gi profesjonsutøvere et godt grunnlag for både å forstå den enkelte ungdom, men også seg selv som hjelper (Eide og Fladstad, 2020, s.8-9). Det som er nødvendig gjennom møtene med de unge er å ha fokus på å formidle økt anerkjennelse og trygghet, samtidig som ansatte skal være gode rollemodeller (Eide og Fladstad, 2020, s.8-9).

Kap.2.4.2.2 Tre grunnpilarer i TBO

Omsorg betyr å bry seg om og ta vare på en annen (Levinas, 2006, sitert i Thommessen & Neumann, 2019, s.29). Grunnlaget i traumebevisst omsorg retter seg mot hjelperens arbeid og hvordan hjelperen skal tenke om, og gi støtte til, det traumatiserte barnet. TBO har tre grunnpilarer: Trygghet, relasjon og følelsesregulering/mestring, og disse er grunnleggende i arbeidet med traumatiserte barn (Bath, 2008 sitert i Thommessen & Neumann, 2019, s.29-30).

- Begrepet trygghet omhandler barnets behov for fysisk og emosjonell trygghet, slik som tilgjengelighet, forutsigbarhet, ærlighet og åpenhet.

- Relasjon vil si å etablere en trygg kontrakt mellom det traumatiserte barnet og omsorgspersonene. Fordi traumatiserte barn har tidligere negative erfaringer med voksenrelasjoner, er det hjelperens ansvar å møte barnet gjennom å være tydelig, åpen og tillitsgivende. Dette forutsetter at hjelperen har kunnskap om seg selv, sine følelser og egne samhandlingsmønstre (Thommessen & Neumann, 2019, s. 29-30).
- Følelsesregulering/Mestring innebærer barns kapasitet til å møte livets utfordringer og regulere følelser (Eide og Fladstad, 2020, s.33).

Kap.2.4.2.3 Fallgruve ved bruk av TBO på institusjon

Et ensidig fokus har en tendens til å føre til at en ikke ser andre aspekter. Derfor vil jeg påpeke at et kritisk blikk og refleksjoner underveis i omsorgsarbeidet med emb er viktig, der man vurderer om TBO strekker til. Fagpersonen må forholde seg til at det eksisterer flere ulike metoder, teorier og tilnærminger (Røkenes & Hanssen, 2012, s.159) En mulig utfordring med TBO kan være å få mulighet til å praktisere dette på institusjon. Dette fordi hjelperen trenger å få rom til å hjelpe seg selv for å hjelpe andre (Thommessen & Neumann, 2019, s.11). Det er gjort forskning på institusjoner der TBO er innført hvor det kommer frem at fokuset er at hjelperen skal forstå barns sterke følelsesuttrykk som uttrykk for bakenforliggende smerter, men hvordan den voksne kan hjelpe seg selv i møte med dette, berøres ikke. Det gis sporadiske veiledninger om det som er knyttet til barnets sak, men mangler veiledning om hjelperens eget følelsesarbeid (Thommessen & Neumann, 2019, s.11).

Kap.2.4.3 Fundamentet for arbeid med TBO

Verdier, holdninger og organisasjonskultur er grunnlaget for alt arbeid med traumebevisst omsorg der dette i tillegg hviler på en utvidet traumeforståelse (Eide og Fladstad, 2020, s.24). Relasjonskompetanse er også aktuelt.

Kap.2.4.3.1 Redskaper for traumeforståelse:

Smerteuttrykk

TBO legger vekt på at problematisk eller uforståelig atferd er smerteuttrykk for å bære på vonde opplevelser som de muligens ikke har kontroll over (Eide og Fladstad, 2020, s.24). Når hjelperen møter ungdom med slike smerteuttrykk kan det hjelpe å tenke at barna gjør så godt de kan. Smerteuttrykk signaliserer å gjøre ting for å dempe eller uttrykke smerte, eller håndtere vanskelige følelser (Eide og Fladstad, 2020, s.24).

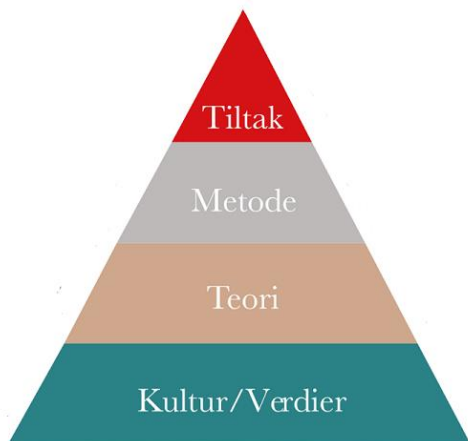
Traumeminner

Traumeminner kan bli reaktivert av nåtidsinntrykk som har sansemessig likhetstrekk med det opprinnelige traumet: Dette kalles triggerer (Eide og Fladstad, 2020, s.24). Disse triggerne kan oppleves som ufrivillige og påtrengende i form av sterke lukter, bilder, lyder og/eller intens følelsesmessig eller kroppslig ubehag, der mental tilstedeværelse blir vanskelig. Dette kan øke risikoen for atferd som avvising, raserianfall, selvskading og bruk av rusmidler. Slik forståelse av det påkjenninger og/eller mangler i livet har påført emb kan hjelpe ansatte i å forstå dem. Derfor har barna behov for hjelpere som tar en samregulerende posisjon ved å vektlegge deres følelser fremfor deres uttrykk gjennom atferd. Dette kan gjøres ved at hjelperen gir trøst, signaliserer trygghet og uttrykker at de skal ivareta barnet (Eide og Fladstad, 2020, s.24-25).

Kap.2.4.3.2 Relasjonskompetanse og kommunikasjon

Begreper «kommunikasjon» har opphav i det latinske *communivare* og betyr å gjøre noe felles/ha forbindelse med (Eide og Eide, 2017, s.17). I arbeid med mennesker er det viktig å vektlegge kommunikasjonen mellom fagpersonen og brukere (Røkenes & Hanssen, 2012, s.9). I denne besvarelse gjelder dette emb, og begrepet «bruker» vil dermed bli erstattet av barn. For å kunne gjøre et godt arbeid er det sentralt at hjelperen setter søkelyset på seg selv og eget bidrag i samhandlingen (Røkenes & Hanssen, 2012, s.15). Viktige oppgaver for fagpersonen er å forholde seg slik at læring, bevisstgjøring, utvikling, vekst, frigjøring, mestring eller bedre funksjon hos barna fremmes. Derfor er kvaliteten på relasjonen av avgjørende betydning (Røkenes & Hanssen, 2012, s.19). Hjelperen samhandler med barn og andre samarbeidspartnere ut fra arbeidets bestemte overordnede mål (Røkenes & Hanssen, 2012, s.9). Det vil være forventninger til hverandre fra partene utover et privat møte der samhandlingen vil bære preg av disse forventningene. Faglig kompetanse er fagpersonens evne til å forstå og forholde seg til kravene i yrkessammenheng. For å kunne ivareta kommunikasjonsutfordringer og muligheter fagfolk stilles overfor i yrkessammenheng kreves relasjonskompetanse (Røkenes & Hanssen, 2012, s.9). Relasjonskompetanse innebærer at fagpersonen kjenner seg selv, forstår andres opplevelser og har forståelse for det som skjer i samspillet med den andre. Fagpersonen må kunne inngå i en relasjon, tilrettelegge for god kommunikasjon og forholde seg til at det som skjer er for den andres beste (Røkenes & Hanssen, 2012, s.11). Det forutsettes av fagpersonen å møte de andre som et selvstendig og handlende individ der fagpersonen respekterer andres integritet (Røkenes & Hanssen, 2012, s.11).

Kap.2.4.4 Verdigrunnlag, etikk og endringstrekanten

Arbeid forankret i TBO må baseres på en tydelig verdiforankring, der dette medfører at alt arbeid hviler på institusjonens organisasjonskultur. Det er avgjørende at omsorgsutøvere bruker tid til å diskutere verdigrunnlag og menneskesyn, og bygger i fellesskap grunnmuren som skal ligge til grunn for omsorgsarbeidet overfor barna.

I daglig praksis strides det om hvilke tiltak og konsekvenser som skal brukes overfor ungdommen, og det kan være uenighet blant personale. Dette kan gå utover arbeidet med ungdommene. Derfor er bevissthet overfor hvilken kultur og hva slags holdninger som preger institusjonen viktig.

RVTS Sør har utarbeidet en modell² som kalles for «Endringstrekanten» og er et redskap for å reflektere over organisasjonskulturen på institusjon; som er grunnmuren for utøvelse av alt arbeid og omsorg, og for at ansatte kan reflektere over eget ståsted for utforming av sin rolle på institusjonen. Modellen tar for seg kultur/verdier som ligger til grunn for valg en tar på øvrige trinn i modellen, slik som valg av teori/perspektiv, metode og dermed tiltak for omsorgssituasjonen (Eide og Fladstad, 2020, s.16-17). Faktorer på bunnen virker inn i organisasjonskulturen og påvirker retning og valg en gjør for omsorgssituasjonen.

Kap.2.4.5 Etisk grunnlag

Begrepet diskriminering vil si å behandle noen mindre gunstig enn andre, og ordet benyttes oftest for å betegne urimelig eller usaklig forskjellsbehandling av mennesker på bakgrunn av deres religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, tilhørighet til etniske grupper eller nasjonaliteter (Ikdahl, 2018). Ifølge yrkesetiske retningslinjer for sosialarbeidere er ikke-diskriminering et av flere verdier som utgjør et felles etisk grunnlag for profesjonsutøvere (Fellesorganisasjonen, u.åb, s.4). Profesjonsutøvere skal både unngå og bekjempe urimelig forskjellsbehandling av mennesker blant annet på bakgrunn av alder og etnisitet. For

²Illustrasjonsmodell: *Endringstrekanten*, 2020, av RVTS Sør.
(<https://www.yumpu.com/no/document/read/63880362/traumebevisst-og-relasjonsbasert-omsorg>).

profesjonsutøverne er det også viktig å være kritisk til tiltak i møte med ulike situasjoner og behov (Fellesorganisasjonen, u.åb, s.4-5). Sosialarbeiderens oppgave er blant annet å motvirke sosial ulikhet, enten det retter seg mot enkeltpersoner, grupper eller generelt mot samfunnet (Berg et al., 2015, s.33).

Kap.3 Metode

Kap.3.1 Metode

Tranøy sier at «å være vitenskapelig er å være metodisk» (Tranøy,1986, s.127 sitert i Dalland, 2020, s.53). I vitenskapelig forstand er det å være metodisk å bruke og overholde intellektuelle standarder i argumentasjonen vår (Dalland, 2020, s.53). I tillegg til å stille krav på vår ærlighet og sannhet, stilles også krav til at vi tenker og systematiserer tankene våre. Enhver metode innbefatter disse allmenngyldige kravene. Metoden er vårt redskap i møte det vi skal undersøke og et hjelpemiddel til datainnsamling (informasjon som trengs for undersøkelsen) (Dalland, 2020, s.53-54).

Kvantitative og kvalitative metoder

Fordelen med kvantitative metoder er at de gir data i form av enheter som er målbare. Disse tallene gir muligheter til å utføre regneoperasjoner, der vi eksempelvis ønsker å finne ut hvor stor andel av befolkningen mottar sosialhjelp.

Kvalitative metoder prøver å fange opp mening og opplevelse som ikke er mulig å tallfeste eller måle (Dalland, 2020, s.54).

Kjennetegnene til metodene er blant annet at kvantitative metoder går i bredden, innhenter få antall opplysninger og mange undersøkelsesenheter, får frem det gjennomsnittlige, der datainnsamlingen gjøres uten direkte kontakt med feltet, mens kvalitative metoder går i dybden, får tak i flere opplysninger og få undersøkelsesenheter, får frem hva som er særegent, og involverer forskerens nærhet der datainnsamlingen skjer i direkte kontakt med feltet (Dalland, 2020, s.55). Derfor vil kvalitative metoder som intervju og observasjon bli preget av personligheten til forskeren (Dalland, 2020, s.57). Når en undersøkelse er gjennomført, trenger forskeren å ha selvkritikk, vurdere fordeler-ulemper ved metodebruken, og hvorvidt metoden har fungert som redskap for besvarelsen av problemstillingen (Dalland, 2020, s.57).

På hver sin måte bidrar metodene til økt forståelse av det samfunnet vi lever i, hvordan institusjoner, grupper og enkeltmennesker handler og samhandler (Dalland, 2020, s.54).

Metodene kan også kombineres i form av metodetriangulering (mixed methods) eksempelvis i politiske debatter, der kvalitativ gir innsikt i standpunkter og eventuelle argumenter, mens kvantitativ avklarer hvor bredt argumentene er blant befolkningen og hvor mye argumentene vektlegges i befolkningen (Grønmo, 2020).

Det er ulike hensyn som tas i valg av metode, slik som overveielser om det forskeren anser som beste fremgangsmåte og metodens gjennomførelse i praksis (Dalland, 2020, s.56). Andre hensyn er spørsmål om hvilke metoder forskeren behersker og etiske vurderinger, bevissthet over hvilken usikkerhet metoden eller gjennomføringen kan medføre for resultatet/fallgruver, sammen med hva som er tidsmessig og økonomisk realistisk (Dalland, 2020, s.56).

Kap.3.2 Litteraturstudie

Kap.3.2.1 Litteraturstudie som metode

Litteraturstudie er en omfattende studie og tolkning av litteratur som gjelder en valgt problemstilling (Aveyard, 2019, s.2). Litteraturstudie er systematisering av kunnskap (Støren, 2013, s.17). Å systematisere kunnskap vil si å søke, samle, vurdere og sammenfatte den (Støren, 2013, s.16). Litteraturstudies materiale er kunnskapen som allerede eksisterer, presentert i artikler som hentes gjennom databasesøk (Støren, 2013, s.17). Av hensyn til etiske regler om å ikke intervju brukere og barn, og for å kunne ha med flere tekster om rammevilkår som kan virke inn på ivaretagelsen av embs omsorgsbehov, vil det være hensiktsmessig for meg å bruke eksisterende forskningslitteratur innenfor feltet.

En litteraturstudie burde blant annet inneholde: En problemstilling med begrunnelse, avgrensning og formål, teori, metodedel der man gjør metodevurdering som viser hvordan en går frem for å finne data (Aveyard, 2019, s.3-4). En søker i relevante databaser etter originalartikler, og med relevante databaser menes det baser som gir tilgang til vitenskapelige artikler, i motsetning til eksempelvis brev og avisinnlegg (Støren, 2013, s.37).

Litteraturstudien innbefatter videre en resultatdel hvor funnene er tydelig presentert, inkludert kritiske vurderinger av forskningsfunnene og sammenfatter relevante funn for problemstillingen i drøftingen. Til slutt gis eventuelle anbefalinger for hvordan litteraturbesvarelsen kan brukes videre i forskning og/eller praksis (Aveyard, 2019, s.4).

Database:

Søket ble gjennomført i perioden mars-april 2021 i ulike databaser. Grunnet omfattende muligheter for ulike søkefiltere med muligheter for bruk av kombinerte søkeord og lange søkeord med parenteser, stjerne og flere synonymer, avgrensningsmuligheter for å krysse ut relevante sjangre og årstall for utgivelsesdato, og tilgang til alle norske fagbiblioteker, var avgjørende for at Oria ble brukt som database.

Søkeordkombinasjoner:

For treffsikre søkeresultater brukte jeg flere synonymer på emb. Da besvarelsen gjelder embs omsorgsbehov, søkte jeg etter vitenskapelige tekster som både gjelder emb, men også omsorg slik at søkeresultatene er mest mulig relevant for litteraturstudien.

Søket på Oria var slik: ("enslige mindreårige*" ELLER asylsøkerbarn* ELLER flyktningbarn* ELLER "unge flyktninger" ELLER "barn på flykt") OG omsorg.

I søket krysset jeg ut utgivelsesperioden 2015-2021 for å få tak i nye og aktuelle tekster. Den andre avgrensningen jeg foretok var å krysse ut fagfelleverderte tidsskrift for å sile ut tekster som ikke er fagfelleverderte³. Dette ga 24 søkeresultater som videre ble silt ut etter relevans for problemstillingen og resulterte i fire vitenskapelige tekster.

Tabellen nedenfor viser vurderinger som er gjort av hvor vitenskapelige tekster er funnet, hvordan de er funnet, forfatter(e), utgivelsesperioden og relevans for problemstillingen (Aveyard, 2019, s.108).

---

³ En fagfelleverdert artikkel har blitt vurdert og godkjent av to til tre upartiske og anonyme eksperter innenfor fagfeltet for å sikre at bedømmingen er upartisk og uavhengig (Utdanningsforskning, 2016)

Tabell:

Database	Søkeord	Treff	Avgrensninger	Treff etter avgrensninger	Valgt vitenskapelig tekst	Hvorfor er teksten relevant?	Forfattere
Oria	("enslige mindreårige*" ELLER asylsøkerbar n* ELLER flyktningbar n* ELLER "unge flyktninger" ELLER "barn på flykt") OG omsorg	1.søk: Antall = 24	Utgivelsesår: 2015–2021 Fagfelleverderte tidsskrift Bok med redaktør	Disse 24 resultatene ble gjennomgått, der tekster som stod utenfor problemstillingens fokusområde, og tekster som ikke var vitenskapelige ble silt bort. Resultat: Fire aktuelle tekster. Tre av dem er vitenskapelige artikler og et vitenskapelig bokkapittel med redaktør.	1) Hjem eller institusjon? Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene 2) Vær snill! – Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere 3) Utsettes enslige asylbarn på mottak for diskriminering i strid med FNs barnekonvensjon? 4) Samtaler med enslige flyktningbarn	1) Gjelder formål og holdninger som preger emb omsorg 2) Omhandler embs råd om ivartakelsen av deres omsorg til voksne omsorgspersoner, og ulike syn/holdninger på barndom. 3) Hvordan lovverk virker inn i omsorgen til emb, og forkjeller i omsorgen til emb og andre barn. 4) Kommunikasjon som forutsetning for god omsorg, og kommunikativ bevissthet i møte med emb	1) Ketil Eide, Irmelin Kjelaas & Ann Kristin Larsgaard 2) Envor M. Bjørgo Skårdalsmo & Jessica Harnischfeger 3) Malin Namdal 4) Irmelin Kjelaas

Kap.3.2.3 Kriterier for datamateriale:

Inklusjonskriterier:

- Tidsrom: 2015–2021.
- Fagfellevurdert forskningsartikkel eller bokkapittel med redaktør.
- Relevans for problemstillingen.

Eksklusjonskriterier:

- Alle tekster som ikke er vitenskapelige publikasjoner.
- Tekster med utgivelsesår under 2015.
- Tekster som ikke er relevant for problemstillingen.

Kap.3.3 Kildekritikk

Kildekritikk innbefatter tidspunktet en tekst ble publisert, om den er en primær- eller sekundærkilde (eksempelvis oversatt eller fortolket tekst) der meningen kan ha blitt endret med oversettelsen og hvilken type kilde man bruker (Dalland, 2020, s.152-153). Videre innebærer kildekritikk vurdering av kildens relevans for problemstillingen, eksempelvis hvordan kilden kan brukes i besvarelsen. Det er også viktig å vurdere gyldigheten og holdbarheten i kilden, med det menes hvor troverdig kilden er og om kildens ektehet, med andre ord sjekker hvilken form for tekst det er, hvem som har skrevet den, henvendelsen av teksten, årsaken til at teksten ble skrevet, formålet med teksten og tidspunkt den ble skrevet. (Trygsted & Dalland, 2020, s.152-166). Dette er gjort gjennom denne besvarelsen både implisitt ved å ikke ta i bruk relevante, men ikke fagfellevurderte artikler, og eksplisitt gjennom søkeprosessen, funnpresentasjon med skjemaer og kategoriseringer av det som er problemstillingsrelevante funn, påpekt mulighet for forskjellige perspektiver i valgte forskningsartikler da de er fra tidsskrifter som tilhører ulike fagfelt, vist fallgruve ved valgt teoretisk hovedperspektiv og ivaretatt et kritisk blick i drøftingskapitlet.

Kap.3.4 Etske overveielser

Forskningsetikk handler om å vurdere hvilke etiske dilemmaer arbeidet med mennesker medfører og hvordan individet som deltar i forskningen blir ivaretatt i form av at personvernet er sikret og at unødvendig belastning ikke blir påført informantene (Dalland, 2020, s.167-168).

NSD (Norsk senter for forskningsdata), Personvernombudet for forskning, De nasjonale forskningsetiske komiteene og REK (Regionale komiteer for medisinske og helsefaglig forskningsetikk) er til for å sikre at forskningsetiske normer blir ivaretatt ved all medisinsk og helsefaglig forskning som mennesker, helseopplysninger eller biologisk materiale er en del av (Dalland, 2020, s.171). To av mine valgte forskningsartikler bruker kvalitative intervjuer og er NSD og REK godkjente.

Kap.4 Presentasjon av forskningsfunn

I dette kapitlet vil jeg presentere forskningsfunn fra fire vitenskapelige tekster med både tekst og i skjema. Deretter vil jeg gå inn på en sammenligning av likheter og forskjeller mellom funnene. Til slutt vil jeg kategorisere nøye utvalgte funn for å belyse problemstillingen videre drøftingskapittelet.

Kap.4.1 Hjem eller institusjon? Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene⁴

Av Ketil Eide, Irmelin Kjelaas & Ann Kristin Larsgaard

Formål:

Forskerens formål med forskningsartikkelen er å vise at forståelser og diskurser på hvem emb er på samfunns- og institusjonsnivå kan virke inn på holdninger og tilnærminger i omsorgspraksis på mikronivå (Eide et al., 2017, s.317-319).

Problemstillinger:

- Hvordan kan profesjonsutøvernes opplevde mangel på formål virke inn i omsorgsutøvelsen?
- Hvordan kan uklarheten om det opplevde manglende formålet forstås i lys av ulike forståelser for hvem emb er (Eide et al., 2017, s.319)?

Funn/resultater:

- Ulike rammevilkår slik som gjeldende politiske føringer og økonomiske overføringer staten gir kommunene virker ifølge Hoel inn i hvordan lovverk tolkes, der denne typen

---

⁴ Fremover brukes forkortelsen: «Hjem eller institusjon?».

føringer fører til uklarhet om hvem som bør ha ansvaret i kommuner og hvordan arbeidet bør gjøres (Hoel, 2014 sitert i Eide et al., 2017, s.319 og 321).

- Profesjonsutøverne etterspør felles formål og retninger for omsorgsarbeidet de skal utøve (Eide et al., s.318).
- Uklare formål i arbeidet kan føre til en ikke-reflektert praksis som vil si en praksis hvor profesjonsutøvere handler ut fra egne, selvfølgeligjorte forestillinger og forståelser om hva omsorgsarbeid egentlig er og hvordan det bør være (Eide et al., s.326).
- Uklarhet i formål med omsorgsarbeidet kan føre til at den enkelte profesjonsutøveren/enkelte bofelleskapet definerer egne mål for omsorgen, at det oppstår ulike lokale kulturer eller forskjellige former for privatisert praksis, som igjen kan medføre ulike tilnærminger, usikkerhet og uforutsigbarhet om relasjoner og roller (Eide et al., s.326).

Konklusjon:

Profesjonsutøvernes uttrykk for uklarhet og tvetydighet i formålet med omsorgen om hvorvidt arbeidsplassen er hjem eller institusjon, kan ifølge forskerne forstås i lys av begrepet ideologi, med andre ord ulike og konkurrerende forståelser. Forståelser om hvem emb er kan virke inn på hvilken omsorgsideologi og organisasjonskultur som for den enkelte omsorgsboligen blir rådende, som igjen virker inn på hvordan profesjonsutøverne møter emb i arbeidshverdagen (Eide et al., 2017, s.318-328).

Kap.4.2 Vær snill! – Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere⁵

av Envor M. Bjørge Skårdalsmo & Jessica Harnischfeger

Formål:

Formålet med forskningsartikkelen er å bidra til at omsorgen blir enda bedre tilpasset barnas behov. (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.6)

Funn/resultater:

Nedenfor vil funnkategoriene inneholde fire råd av ungdommen for å ivareta av embs omsorg. I tillegg kommer funn fra forskerne om ulike syn på barndom (Skårdalsmo &

---

⁵ Videre brukes forkortelsen «Vær snill!»

Harnischfeger, 2017, s.9).

Vær snill!

Temaet blir løftet opp av nesten alle emb og omhandler å bli ivaretatt. Flere ungdommer kontrasterer det å være snill i motsetning til opplevelser der de beskriver personalet som «strenge/slemme/frekke» (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.10).

Prøv å innta mitt perspektiv!

Mange av ungdommene forteller om sitt behov for å bli ansett som enkeltindivid og at omsorgspersonene må forsøke å se ting fra deres perspektiv, forstå deres opplevelser og behov, og ønsker at voksne prøver å bli kjent med dem (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.10-11).

Hjelp meg!

Under dette rådet kommer ungdommenes ønsker om praktisk hjelp blant annet med å forstå den norske kulturen og språket, og hjelp til å håndtere vanskelige følelser, der omsorgspersonene ikke forsøker å avlede vanskelige følelser, inkludert å forstå dem (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.12-13).

Gi reglene mening!

Reglene på institusjonen ser ut til å bli opplevd som mer akseptable for barna når reglene gir mening og blir håndhevet på en måte der det blir tatt hensyn til det enkelte barn (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.13-14).

Ulike syn på barndom

Engebrigtsen synliggjør også at det finnes et ulikt syn på barndom i forskjellige deler av verden, at dette gir grobunn for dilemmaer i omsorgen til emb (Engebrigtsen, 2012, sitert i Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.19). Både den enkelte omsorgsgiveren, holdninger og rådende antakelser på arbeidsplassen og organisasjonskulturen vil virke inn på omsorgssituasjonen til barna (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.17).

Oppsummerende konklusjon:

De voksne må klare å se barnas perspektiv, prøve å forstå dem og tåle å lytte til historiene deres. Omsorgsutøvelsen er ikke bare den enkelte omsorgsgiverens utfordring, men ikke

minst et spørsmål om lederskap og kompetanse i den aktuelle organisasjonen. Den enkelte organisasjonen trenger å gi rom for kritisk refleksjon rundt egen praksis og antakelser (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.6-21).

Kap.4.3 Utsettes enslige asylbarn på mottak for diskriminering i strid med FNs barnekonvensjon?⁶

av **Malin Namdal**

Formål:

Formålet med denne vitenskapelige artikkelen er å finne ut av om omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylbarn over 15 år er fullgod, eller om ansvaret for denne gruppen barn bør overføres til barnevernet (Namdal, 2015, s.87).

Funn om konkrete forskjeller i omsorgstilbudet fra UDI som har omsorgsansvar for emb på 15-18 år, kontra barnevernet for emb under 15 år:

- Det er konkrete forskjeller i regulering av drift der UDI utarbeider retningslinjer som fremgår av rundskriv om reglement for drift av statlige mottak og for å stille krav til omsorgsboliger. Barnevernsinstitusjonene er i hovedsak regulert av barnevernloven og har større demokratisk forankring fremfor tilfellet når UDI former rundskriv (Namdal, 2015, s.94)
- Forskjeller i godkjenningskrav: De barna som har omsorgsansvar under barnevernet blir plassert i fosterhjem eller institusjon etter at godkjenning fra regionskontorene i Bufetat foreligger, og har større rettssikkerhet enn emb som er underlagt UDIs ansvar. Det kreves derimot ingen form for godkjenning for et statlig mottak som opprettes (Namdal, 2015, s.95).
- Ulikheter når det gjelder tilsyn: UDI har både det overordnede ansvaret for enslige unge asylsøkere samtidig som de skal utføre tilsyn med driften av mottaket, mens for

---

⁶ Fremover brukes forkortelsen: «Diskrimineres asylbarn?»

barnevernsinstitusjoner har Statens helsetilsyn overordnede faglige tilsynet, og fylkesmannen er lovpålagt å utføre tilsynet (Namdal, 2015, s.96-97).

- Bemanningstetthetsforskjeller i institusjonene: Det er høyere bemanningstetthet på barnevernets omsorgssentre og barnevernsinstitusjoner enn i mottakene der UDI har ansvaret (Namdal, 2015, s.97-98).

Konklusjon: I likhet med andre barn i Norge bør barnevernet overta omsorgen for emb over 15 år, men et alternativ til dette kan være en løsning hvor endringer slik som UDI sitt tilbud blir forbedret og bringes opp på samme nivå som barnevernsinstitusjonenes (Namdal, 2015, s.104-105).

Kap.4.4 Samtaler med enslige flyktningbarn⁷

Av Irmelin Kjelaas

Formål: Formålet med denne vitenskapelige teksten er å bidra med innsikt som kan danne grunnlag for å utvikle høy kommunikativ bevissthet og kompetanse (Kjelaas, 2020, s.174).

Sentralt i denne vitenskapelige teksten:

God kommunikasjon som forutsetning for god omsorg:

-En forutsetning for god omsorgsutøvelse, og for at barn og ungdom skal kunne ytre seg, delta og bli hørt er god kommunikasjon (Kjelaas, 2020, s.173).

-Emb har gjennomgått krenkende og brutale opplevelser i møte med myndighetspersoner i hjemlandet, på flukten og under opphold i transittland (Liden 2017; Øien 2010; Derluyn & Broekaert 2008; Watters 2008, sitert i Kjelaas, 2020, s.174). Dette krever at profesjonsutøvere som arbeider med emb har høy kommunikativ bevissthet og kompetanse og dette vil både si kunnskap om, evne til å analysere og ha gode kommunikasjonsferdigheter (Kjelaas, 2020, s.174).

Viktigheten av ei forskningsbasert tilnærming til kommunikasjon:

-Analyser som er gjort av faktiske samtaler viser at det ikke bare er spørsmålets form, om det er åpent spørsmål eller ei som har så stor betydning. Andre aspekter som hvordan spørsmålet

---

⁷ Videre brukes forkortelsen «Samtaler».

blir stilt, hvor i samtalen spørsmålet blir stilt og hva som det blir spurt om har vel så stor betydning (Riis-Johansen, Halvorsen, Andenæs og Thommasen 2018; Linell 2011, sitert i Kjelaas, 2020, s.175).

-Noen samtalestudier viser hvordan det å bruke dokumenter kan ha fundamental betydning for samtalers form og forløp der dette går utover muligheten til aktørenes deltakelse (Kjelaas 2016; Linell 2011; Lindh & Munther 2009, Mäkitalo 2005, sitert i Kjelaas, 2020, s.175).

Forskningsbasert innsikt i samtalepraksis bidrar til å nyansere rådende forestillinger om kommunikasjon, og til å rette fokuset mot andre, mer eller mindre subtile kommunikative og kontekstuelle aspekter (Riis-Johansen, Halvorsen, Andenæs og Thommassen, 2018: 232, sitert i Kjelaas, 2020, s.175).

Interkulturell- og institusjonell kommunikasjon:

Studier av interkulturell- og institusjonell kommunikasjon gir forskningsbasert innsikt og er et utgangspunkt som er hensiktsmessig for å utvikle kommunikativ bevissthet og kompetanse i møte med emb (Kjelaas, 2020, s.174).

Oppsummering: For profesjonsutøvere som jobber med emb er høy kommunikativ bevissthet og kompetanse nødvendig. Det er viktig med en særlig sensitivitet overfor embs kommunikative og språklige forutsetninger, og av hvilken betydning faglige og forskningbaserte tilnærminger har for kommunikasjonen (Kjelaas, 2020, s.173-188).

Kap. 4.5 Forskningsfunn presentert i skjema

Tittelforkortelse og forfatter	Årstall	Metode	Formål	Respondenter	Nøkkelbegreper / tema
«Hjem eller institusjon?» Av Ketil Eide, Irmelin Kjelaas & Ann Kristin Larsgaard.	2017	Prosjektet har et kvalitativt design, med innsamlingsmetode en semistrukturerte intervjuer. ⁸	Vise at forståelser og diskurser på hvem emb er på samfunns- og institusjonsnivå kan virke inn på holdninger og tilnærminger i	36 informanter som er miljøarbeidere i omsorgsboliger for enslige mindreårige, miljøarbeidere i ettervern ⁹ , ansatte fra barneverntjenesten, ledere av bosettingsarbeidet, og helsesøstre eller	Omsorgsinstitusjon, hjem, enslige mindreårige flyktninger, bosetting, formål og ideologi.

⁸ Prosjektet er meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og godkjent. Dermed følges de forskningsetiske kravene som godkjenningen innebærer (Eide et al., 2017, s.322).

⁹ Ettervern er tilbudet som ungdommene får etter å ha flyttet fra omsorgsboligen (Eide et al., 2017, s.322).

			omsorgspraksis på mikronivå.	representanter fra flyktningkontor eller arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV).	
«Vær snill!» Av Envor M. Bjørge Skårdalsmo & Jessica Harnischfeger	2017	Kvalitativ metode: semistrukturert intervju ¹⁰ Intervjuet ¹¹ ble transkribert og analysert i henhold til tematisk analyse ¹²	Å bidra til at omsorgen blir enda bedre tilpasset barnas behov	66 ungdommer som ankom til Norge uten omsorgspersoner. De fleste er fra Afghanistan, Eritrea, Somalia og Sri Lanka. 10 av ungdommene var jenter og resten gutter.	Enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Profesjonell omsorg, brukermedvirkning, brukerperspektiv, råd til omsorgspersoner
«Diskrimineres asylbarn?» av Malin Namdal	2015	Juridisk metode ¹³	Å finne ut av om omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylbarn over 15 år er fullgod, eller om ansvaret deres bør overføres til barnevernet.		Emb over 15 år, konkrete forskjeller i omsorgstilbud, diskriminering.
«Samtaler» Av Irmelin Kjelaas	2020	Forfatteren benyttet perspektiv fra samtaleforskning og har analysert to empiriske tekster for å gi innsikt i kommunikativ bevissthet og kompetanse	Å bidra med innsikt som kan danne grunnlag for å utvikle høy kommunikativ bevissthet og kompetanse.		Kommunikativ bevissthet, interkulturell og institusjonell kommunikasjon, omsorg og emb.

¹⁰ Semistrukturert intervju: Spørsmålene er forhåndsbestemte og stilles til kandidatene i samme rekkefølge der de får samme hovedspørsmål. Oppfølgingsspørsmål baserer kun på det kandidaten forteller og intervjuet tar form til en viss grad ut ifra kandidatens svar (Academicwork, u.å.)

¹¹ Alle intervjuene har blitt utført av førsteforfatteren som er psykolog, tolk er brukt i elleve % av intervjuene, og studien er godkjent av REK og blitt utført i regi av NKVTS (Nasjonal kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.8).

¹² Tematisk analyse: En fleksibel metode for å identifisere temaer og meningsfulle mønstre på tvers gjennom et datasett (Braun og Clarke, 2006, 2013 sitert i Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.8).

¹³ Juridisk metode/rettskildelære er læren om hvordan en går frem for å fastlegge innholdet av rettsregel og løse rettsspørsmål, og er bestående av normer for rettslig argumentasjon (Jusleksikon, 2020).

Kap.4.6 Sentrale likheter og ulikheter i de vitenskapelige funnene

Nedenfor vil funnenes likheter og ulikheter bli satt søkelys på. Videre vil funn som er aktuelle for å belyse problemstillingen satt inn i to hovedkategorier som de passer inn under. Disse kategoriene vil videre være med i drøftingskapitlet for å belyse problemstillingen.

Likheter i datainnsamlingsmetode

Blant likhetene mellom forskningstekstene «Vær snill!» og «Hjem eller institusjon?» er at begge bruker kvalitativ design med semistrukturerte intervjuer for å samle data til forskningsarbeidet.

Ulike tidsskrift:

«Vær snill!» er publisert i tidsskriftet Norges Barnevern, «Hjem eller institusjon?» er publisert i Tidsskrift for velferdsforskning, mens «Diskrimineres asylbarn?» er publisert av tidsskriftet for Lov og rett. Artikkene tilhører under ulike fagfelt, som igjen naturligvis kan medføre ulike perspektiver av forskerne grunnet innvirkning fra faglig ståsted.

Emb og omsorg

Alle fire tekstene har til felles at de gjelder emb og drøfter omsorgssituasjonen deres. Dette gjøres på ulike måter som å drøfte mindreårige barns juridiske rettigheter i omsorgssituasjon og hvilke endringer som må til for å forbedre deres omsorg (Namdal, 2015, s.87-105), etterspørsel av omsorgsarbeideres om formålet i arbeidet med enslige mindreårige barn (Eide et al., 2017, s.317), bedre omsorgsutøvelse der det er en forutsetning å ha kommunikativ bevissthet og kompetanse (Kjelaas, 2020, s.174) og påpeker embs råd til voksne omsorgsgivere slik at de kan ta deres perspektiv, lytte til deres historier, være tilgjengelige, støtte dem med vanskelige følelser, ta dem med på aktiviteter og gi reglene på institusjonen mening og respektere dem (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.10-18).

Kategori 5.1: Enslige mindreårige barns perspektiv på omsorg

«Vær snill!» fokuserer på embs perspektiv på hvordan deres omsorgsbehov kan ivaretas. Selv om denne artikkelen har noe ulikt fokus fra de andre tekstene med at hovedfokus ligger i barnas perspektiv, tar den også for seg rammevilkårene holdninger og verdier. Artikkelen brukes også aktivt ved å ta i bruk sitater fra barna som illustrasjonseksempler gjennom

drøftingskapitlet. På den måten vil også barnas perspektiv bli påpekt gjennom drøftingen.

Kategori 5.2: Rammevilkårene: Kompetanse, holdninger, verdier og lovverk

Alle fire tekstene har til felles at de tar for seg rammevilkår for embs omsorg. Både «Vær snill!» og «Hjem eller institusjon?» tar for seg at det er ulike syn på barndom, og holdninger til den enkelte ansatte og organisasjonskulturen virker inn i omsorgsutøvelsen overfor emb på institusjon: Ulike forståelser for hvem emb er medfører ulike målsettinger for arbeidet der den enkelte profesjonsutøver eller det enkelte bofellesskapet definerer egne mål for omsorgen (Eide et al., 2017, s.326). Omsorgsarbeideren har med sine egne holdninger, antagelser og erfaringer som innvirker på hvordan de møter ungdommene (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.17-20). Videre påpeker «Samtaler» at rammevilkåret som er kompetanse hos ansatte har innvirkning i arbeidet med emb når det gjelder kommunikasjonsevne, evne til å analysere og kommunikativ innsikt hos hjelperne som forutsetninger for god omsorgsutøvelse (Kjelaas, 2020, s.174). Mens «Diskrimineres asylbarn?» tar for seg rammevilkåret lovverk og dets innvirkning i omsorgssituasjonen til emb på institusjon, og hvordan dette kan forbedres (Namdal, 2015, s.94-105). Dette gjøres ved å drøfte hvem som har omsorgsansvaret for emb, konkrete forskjeller i regulering av drift, tilsyn og bemanningstetthet, og hvordan omsorgen bør forbedres.

Kap.5 Drøfting av funnene

Aktuelle forskningsfunn som tas med videre inn i drøftingen for å bli drøftet i lys av problemstillingen er påpekt i fotnoter bak utvalgte funn underveis i 4. kapittel “presentasjon av forskningsfunn.” Deretter er forskningsfunnene satt i følgende overordnede kapittelkategorier for ordens skyld i drøftingskapitlet: Kap.5.1) Enslige mindreårige barns perspektiv på deres behov for omsorg. Kap.5.2) Rammevilkårenes innvirkning i ivaretakelsen av flyktningbarnas omsorgsbehov på institusjon. Gjennom drøftingen vil forskningsfunnene bli sett i lys av forskernes begrunnelser, mitt hovedperspektiv TBO og andre relevante perspektiver som er presentert i teorikapittel 2 for å besvare problemstillingen. Avslutningsvis vil trådene om ivaretakelsen av barnas omsorgsbehov bli samlet opp.

Kap. 5.1 Enslige mindreårige barns perspektiv på deres behov for omsorg:

Kap. 5.1.1 Hvordan hjelpe barna med følelsesregulering ut fra deres råd til omsorgsgivere:

«Hjelp meg!»?

«Vær snill!» artikkelen fremmer barnas perspektiv på hvordan omsorgsbehovet til emb trenger å bli ivaretatt og ett av rådene barna gir omsorgspersonene er «hjelp meg!» som innebærer blant annet deres behov for å bli forstått, og få hjelp med vanskelige følelser hvor vanskelige følelser ikke blir avledet bort (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.8-9).

En jente (15) som gjennomgikk vanskelig periode fortalte at omsorgspersonene tullet for mye med henne: «de må ikke snakke noen tulleting når vi har vanskelige ting å tenke på... Fordi hvis du er veldig sint eller veldig lei deg, så gidder du ikke å tulle selv om du er voksen også» (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.12). Slik setter hun ord på sitt ønske om å få hjelp til å håndtere følelser som er vanskelige der omsorgspersonene fremfor å avlede henne fra vanskelige følelser heller er med henne i den sinnsstemningen hun er i (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.12-13). Ravli Kohli er blant de fremste forskerne på emb i Europa og påpeker viktigheten av trygge omsorgsgivere som tåler og rommer barnas følelser og erfaringer (Eide og Fladstad, 2020, s.12-13). Da emb har hatt mangel på voksenpersoner rundt seg som ikke har vært i stand til å regulere seg selv eller barnets følelser, kan barnet ha stor nytte av voksne som kan støtte dem med å være med på å samregulere (som vil si å hjelpe barnets selvregulering på en måte som er relevant og emosjonelt tilpasset for voldsomme og u håndterbare følelser for barnet) (Thommessen & Neumann, 2019, s.30). En gutt (17) med bekymringer for familien i hjemlandet gav følgende råd til voksne omsorgsgivere: «De må skjønne hvordan de har det, når de er trist, sint, lei seg, ikke sant, alle de følelsene som de har. Skulle ønske at noen av de ansatte var litt bedre på å skjønne de.» (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.11). Her ser jeg at for å ivareta emb omsorgsbehov på institusjon, trenger hjelperne å ha forståelse for og hjelp med følelsesregulering, fremfor at vanskelige følelser blir avledet.

Kap. 5.1.2 Omsorgsbehov: Forståelse og følelsesregulering

Omsorgspersonene trenger å være tilgjengelige for å etablere relasjon med barna (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.14). De trenger å tåle og ta innover seg barnas ofte forferdelige historier både når de eksplisitt forteller dette, men også implisitt gjennom barnas følelsesuttrykk (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.15). Dette kan føre til belastninger og utgjøre risiko for omsorgstretthet hos voksne omsorgspersonene der de for å beskytte seg kan

føle en impuls til å ta avstand fra barnas historier (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.14). Her trenger omsorgsgiverne å ha høy grad av profesjonalitet da denne oppgaven lar seg ikke løse alene av magefølelser og gode instinkter (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.14). Barnas råd plasseres under et fagspråk der de passer godt inn i forskningsbasert kunnskap om profesjonell omsorg for EMB (Kohli, 2011; Lidèn et al., 2013, sitert i Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.14). Ifølge fagleder ved RVTS Sør, Heine Steinkopf, er vi vant til å tenke at profesjonalitet er distanse (Eide og Fladstad, 2020, s.72). Videre påpeker han at gode menneskemøter forutsetter at en viser følelser, er opptatt av hvordan andre har det og hva vi kan bidra med for dem, og dersom vi kan kalle noe for profesjonell omsorg, må dette kjennetegnes av en åpenhet, evne til å stille seg selv sårbar, gi – ta imot og dele følelser (Eide og Fladstad, 2020, s.72).

For å bidra til et godt omsorgstilbud om oppvekstmiljø for emb er et godt relasjonsarbeid nødvendig. Relasjonsarbeid omhandler ansatte som har tid til det enkelte barn, har bevissthet rundt sitt ansvar for å etablere gode relasjoner, er trygge i å utføre sitt arbeid, og som har tilstrekkelig kunnskap om barn og psykiske utfordringer slik at de både klarer å håndtere vanskelige situasjoner, og sørger for at barna får en opplevelse av å bli sett og forstått (Sønsterudbråten et al., 2018, s.12). Beskrivelser ovenfor fra ungdommene angående følelser som implisitt kommer til uttrykk kan være smerteuttrykk, og krever derfor at hjelperen fanger dette opp og klarer å imøtekomme reguleringsbehovet da barn med traumeminner ofte kan ha redusert reguleringssevner (Eide og Fladstad, s.24-25, 32 og 52). Traumebevisst omsorg vektlegger at atferden kan være et uttrykk for stor frustrasjon eller smerte der slike smerteuttrykk fra ungdommen viser at de forsøker å dempe eller uttrykke smerte eller regulere ubehagelige følelser (Eide og Fladstad, 2020, s.74). Traumeminner blir reaktivert av triggerer som visse type lukter, lyder og lignende og dette kan fort ende opp med raserianfall, utagering og avvisning, og derfor er det viktig at hjelperne på institusjoner som skal ivareta emb omsorgsbehov legger en utvidet traumeforståelse til grunn (Eide og Fladstad, 2020, s 24-25).

En utvidet traumeforståelse legger også til grunn forståelse av hva ungdommene har opplevd (traumatiske hendelser som blant annet krig i hjemlandet), hva ungdommene ikke har opplevd (eksempelvis utilstrekkelig emosjonell støtte gjennom flukten) og forstå dem i lys av hvordan de har det akkurat nå (blant annet savn og bekymring for familien, mangel voksenstøtte og tilhørighet) (Eide og Fladstad, 2020, s.24-25). En grunnleggende utvidet traumeforståelse legger til grunn viktigheten om å være klar over at de muligens i liten grad klarer å regulere ned stress og effekt, sett i lys av hva de har opplevd og hva de opplever nå. Ofte er det slik at

ungdommene er avhengig av at omsorgspersonene tar en samregulerende posisjon ved å fokusere på deres følelser fremfor atferdsmessige uttrykk, og dette kan gjøres ved omsorgspersoner kommer inn og trøster, signaliserer trygghet og ytrer seg om at de skal ivareta ungdommen (Eide og Fladstad, 2020, s.26). For at voksne skal kunne ta ansvar i en slik følelsesregulerings situasjon, trenger de å gjenkjenne og gi rom for egne reaksjoner og følelser (situering) (Thommessen & Neumann, 2019, s.11). I praksis innebærer situering at hjelperen reflekterer aktivt over hvordan vedkommende preger og preges av samhandlingen med barnet med sine følelser, holdninger og forventninger. Disse refleksjonene vil hjelpe hjelperen til å finne og velge gode strategier for å møte et sårbart barn (Thommessen & Neumann, 2019, s.15-16). Kohli påpeker at struktur og ramme er viktig, men at den nødvendige forutsetningen for omsorgsarbeidet overfor barna er at dette skjer i en ramme av en type følelsesmessig relasjon basert blant annet på tillit og god tilknytning (Eide og Fladstad, 2020, s.13). Ifølge Kohli er dette noe av basisen for å imøtekomme grunnleggende behov som trygghet og tilhørighet. Slike grunnleggende behov er blant det fundamentet som traumebevisst omsorg hviler på (Eide og Fladstad, 2020, s.13).

For å ivareta emb perspektiv på deres omsorgsbehov når det gjelder forståelse og følelsesregulering, er det med andre ord viktig at hjelperne har forståelse for det enkelte barn, økt bevissthet for smerteuttrykk, traumeminner, tar seg tid til å kjenne det enkelte barn, og ikke minst tåler egne og andres følelser.

Kap. 5.2 Rammevilkår som virker inn i ivaretagelse av enslige mindreårige barns omsorgsbehov på institusjon

Hva som videre vil være med i drøftingen er hvordan rammer som kompetanse (for kommunikasjon) hos ansatte, holdninger og verdier og lovverk har innvirkning i ivaretagelsen av omsorgsbehovet til emb på institusjon.

Kap. 5.2.1 Kommunikasjonskompetanse hos ansatte

Ifølge vitenskapelige teksten «Samtaler» påpekes forskningsfunnet god kommunikasjon som en forutsetning for god omsorgsutøvelse, og for at barn og ungdom skal kunne ytre seg og bli hørt (Kjelaas, 2020, s.173). Forskerens begrunnelse er følgende: At emb har økt behov for trygghet for å forstå sin nye tilværelse i Norge, etablere gode relasjoner med profesjonsutøvere og andre. Da de er mindreårige innebærer det at de ikke har like intellektuelle forutsetninger som voksne. Dette forsterkes av begrenset skolegang som de har

med seg, og fluktbakgrunnen innbefatter at de har en annen språklig og kulturell bakgrunn (Kjelaas, 2020, s.173). Mange har dessuten lite erfaring med voksne der de har en-til-en samtaler, og spesielt er de lite erfarne med å snakke om personlige emner med voksne utenfor familien (Qureshi 2005, sitert i Kjelaas, 2020, s.173). I tillegg til å ha lite erfaring med å snakke med profesjonsutøvere og myndighetspersoner, kan de begrensede erfaringene deres være negative (Kjelaas, 2020, s.173).

Ifølge teksten «Samtaler» har emb gjennomgått krenkende og brutale opplevelser i møte med myndighetspersoner i hjemlandet, på flukten og under opphold i transittland (Liden 2017; Øien 2010; Derluyn & Broekaert 2008; Watters 2008, sitert i Kjelaas, 2020, s.174). Dette er faktorer som kan påvirke enslige flyktningsbarn i kommunikasjon både når det gjelder hvordan og om hva de kommuniserer (Kjelaas, 2020, s.174). Ettersom disse barna nå er i et nytt land og er språkinnlærere innebærer det også potensiale for stor emosjonell belastning (Kjelaas, 2020, s.174). Av disse grunner er det ifølge forskningsartikkelen gjort funn om at profesjonsutøvere som arbeider med EMB trenger høy kommunikativ bevissthet og kompetanse (dvs. kunnskap om, evne til å analysere og ha gode kommunikasjonsferdigheter) (Kjelaas, 2020, s.174). Analyser som er gjort av faktiske samtaler viser at det ikke nødvendigvis er formen på spørsmålet som kun har betydning, men hvordan og hvor i samtalen spørsmålet blir stilt og hva det blir spurt om har viktig betydning (Riis-Johansen, Halvorsen, Andenæs og Thommasen 2018; Linell 2011, sitert i Kjelaas, 2020, s.175).

Hvordan begrenset kommunikasjon kan være utfordrende i omsorgsarbeidet med EMB kan illustreres gjennom følgende sitat fra «Vær snill!»: En gutt (17) setter ord på sine følelser som kunne oppstå lett og overmanne han dersom han ikke følte seg forstått eller ikke fikk dekket sitt omsorgsbehov:

«Du vet hvis man ikke kan språk, man blir fort sånn sur. Fordi du sier, også de forstår ikke. Da blir du sint. Når du blir sint, man husker alltid familien. Moren min og sånt. Når du husker det så du vet at de ikke er med deg, så tenker du «jeg er alene», så begynner og sånn bli alene, og du blir redd, og du gråter og sånt (...) Så når man er ny, så trenger man så mye hjelp og trenger folk som kan forstå deg og sånt». (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.12) Her ser jeg at det kommer frem hvor sårbart det kan være for EMB å ha mangel på språkferdigheter, der de ikke føler seg forstått og opplever dette som belastende. Gjennom traumatisering etableres ofte liten toleranse og utrygghet overfor nye personer og situasjoner der en eksempelvis blir skvetten og lett aktivert, det vil si at stress-systemet til barnet kommer

i alarmberedskap (Thommessen & Neumann, 2019, s.28). Det ovenfornevnte sitatet er et eksempel på hvordan mangel på muligheter for god kommunikasjon virker negativt inn i omsorgssituasjonen til emb ved at det oppstår frustrasjon fordi en ikke blir forstått og hvordan det oppstår en usikkerhet som blir en trigger der traumeminner reaktiveres (Eide og Fladstad, 2020, s.24-25). De tre grunnpilarene i TBO som tar for seg trygghet, relasjon og følelsesregulering er grunnleggende i arbeidet med traumatiserte barn og unge (Thommessen & Neumann, 2019, s.30). Dersom den ansatte i møte med barn og unge med begrensede språkferdigheter ikke har gode kommunikasjonsevner, anser jeg dette som et hinder for å ivareta de tre grunnpilarene i TBO.

Ifølge «Samtaler» er innsikt i interkulturell og institusjonell kommunikasjon faktorer for god kommunikasjon:

Interkulturell kommunikasjon omhandler hvordan kommunikative konvensjoner, som vil si normer for hvordan en kan og bør kommunisere, er ulike i forskjellige kulturelle og språklige kontekster. Ifølge Gumpers omfatter de kommunikative konvensjonene alle mulige språklige og kommunikative trekk. Dette gjelder både verbale trekk (hva som sies verbalt), ikke-verbale trekk (kroppsspråk, blikk, gester og berøring) og ekstralingvistiske trekk (trykk, tone, tempo og volum). Hvert av disse kommunikative trekkene er det knyttet konvensjoner til og dermed er måten de brukes og fortolkes på forskjellige i ulike kulturer og kontekster. Ifølge Gumperz bidrar de derfor ofte til at det oppstår misforståelser, tvetydigheter og i tillegg konflikt i møte mellom folk med ulike kultur- og språkbakgrunn (Gumperz 1982 sitert i Kjelaas, 2020, s.176). Det er tidskrevende å lære seg slike subtile aspekter på et nytt språk og eller i en ny kulturell kontekst. Samtidig kan det ha avgjørende konsekvenser med slike aspekter for hvordan ei ytring blir fortolket og virker inn på hvordan språkbrukere blir oppfattet. Gumperz taler for at en må gjøre analyser av faktiske samtaler, og sier «Ved grundig undersøkelse av de mekanismene og signalene språkbrukerne reagerer på kan man identifisere trekk og konvensjoner som bidrar til distanse eller skaper visse tolkningsrammer» (Gumperz 1982: 7 sitert i Kjelaas, 2020, s.177). Forståelse av slike interkulturelle møter innbefatter at aktørene både har ulik kulturell bakgrunn, samt ulike kommunikative og språklige forutsetninger. Særlig er dette sentralt i møte med emb (Kjelaas, 2020, s. 174-177).

Institusjonell kommunikasjon er et beslektet fagfelt og omhandler kommunikasjon i profesjonelle eller institusjonelle kontekster. Institusjonelle samtaler er ikke-skriftlige språkbruk som defineres som samtaler der minst én av deltakerne er profesjonell og der det er et klart mål for interaksjonen (Drew & Heritage 1992, sitert i Kjelaas, 2020, s. 177). Dette

innbefatter at denne typen samtaler ofte er kjennetegnet av en bestemt rollefordeling, og av en viss struktur. Forskjellige institusjonelle samtaletyper kan forstås som ulike sjangrer hvor det er bestemte normer for hva som er passelig å ta opp, på hvilken måte, av hvem og når (Levinson 1972: 368, sitert i Kjelaas, 2020, s.177). Et annet sentralt trekk ved institusjonell kommunikasjon er at den i prinsippet er asymmetrisk, der profesjonsutøveren besitter kunnskap og kompetanse, og/eller forvalter ressurser brukeren er avhengig av (Linell, 2011, sitert i Kjelaas, 2020, s.177). Flere studier av institusjonelle samtaler med barn viser at slike samtaler ofte har en asymmetrisk karakter (Hutchby 2007, sitert i Kjelaas, 2020, s.177), og at dette ytterligere forsterkes i møte med barn og unge som er minoritetsspråklige (Keselman 2009, sitert i Kjelaas, 2020, s.177).

- Innsikt fra interkulturell og institusjonell kommunikasjon kan belyse både hvordan språklige skjeivheter og forskjellige kommunikative konvensjoner kan medføre misforståelser og konflikt (Kjelaas, I & K. Eide 2007, sitert i Kjelaas, 2020, s.178), og utformingen av selve samtaleformatet og mangel på forståelsesarbeid innledningsvis i en samtale kan legge føringer for kommunikasjonen og dermed begrense emb mulighet for deltakelse (Kjelaas, 1. 2016, sitert i Kjelaas, 2020, s.178, 2020). Denne innsikten anser jeg som et viktig hjelpemiddel for hjelperen for å gjenkjenne og forebygge at misforståelser og konflikter på institusjonen. Dette fordi slik kan lettere oppstå grunnet faktorer hos emb som kultur, mindre norsk språkkunnskaper, som ofte er traumatiserte og har dermed lav toleranse for å regulere stress i møte med misforståelser og konflikt (Eide og Fladstad, 2020, s.52). Andre faglige grunner for at god kommunikasjon er forutsetning for god omsorg for å ivareta flykningsbarns omsorgsbehov er følgende: For å kunne ivareta kommunikasjonsutfordringer og muligheter fagfolk stilles overfor enn det som møtes i dagliglivet ellers er det behov for relasjonskompetanse (Røkenes & Hanssen, 2012, s.9) Relasjonskompetanse omhandler å forstå og samhandle med mennesker en møter i yrkessammenheng på en hensiktsmessig og god måte (Røkenes & Hanssen, 2012, s.9). Den relasjonskompetente fagpersonen kommuniserer på en slik måte som gir mening, ivaretar overordnede hensikter med samhandling, samt ivaretar og ikke krenker den andre parten (Røkenes & Hanssen, 2012, s.10.) Andre aspekter ved relasjonskompetansen er kulturell sensitivitet, situasjonsforståelse, selvinnsikt og en holdning som er empatisk hos fagpersonen. For å tilrettelegge for at hjelperen og barnet forstår hverandre er det ikke tilstrekkelig å bare informere barnet (Røkenes & Hanssen, 2012, s.10-11). Derimot er det nyttig å ha en kontinuerlig prosess hvor fagpersonen er nysgjerrig på å forstå det brukeren forstår, og har interesse for å dele egen

forståelse til brukeren gjennom en gjensidig dialog. Slik gis det rom for meningsfull samhandlingsrom mellom partene (Røkenes & Hanssen, 2012, s.11).

Kap. 5.2.2 Holdninger og verdier

«Jeg syntes jo det hadde vært lettere om vi hadde hatt sånn felles retning ... (...) Så det er vanskelig (...) og det er jo det mange ansatte også etterlyser: «Hvilken vei skal vi gå? Skal vi gå din vei, skal vi gå sykepleierveien?» Alle har dratt med seg sin vei ... og så mangler vi den der felles ... men nå har vi jo sett at det trengs.» Sitatet er hentet fra et gruppeintervju av miljøarbeidere i omsorgsbolig for emb (Eide, Lidèn, Hauhland, Fladstad og Haude, sitert i Eide et al., 2017, s.318). Sitatet utgjør et bakteppe for diskusjonen i forskningsartikkelen «hjem eller institusjon». Dette sitatet uttrykker også det flere av forskningsdeltakere i «hjem eller institusjon» opplever, nemlig opplevelsen av at det mangler felles formål og er uklare eller flertydige formål med det kommunale omsorgsarbeidet (Eide et al., 2017, s.319). Dette kommer til uttrykk ved at ansatte her beskriver og reflekterer over dilemmaer mellom hva som er intensjonen med omsorgsboligen, om det er hjem eller en institusjon. Disse beskrivelsene og refleksjonene blir betraktet i lys av formål med virksomheter/institusjoner og profesjonelt omsorgsarbeid. Forskerne tolker intervjuene av profesjonsutøverne i dette prosjektet som uttrykk for at de ønsker tydeligere formål med omsorgsarbeidet med emb (Eide et al., 2017, s.319). Mange teoretikere og forskere er opptatt av formålet med profesjonsutøvelse i helse- og omsorgsorganisasjoner, der mange også understreker viktigheten av å ha tydeligere formål (Lipsky 2010; Repstad 2014; Sundin 1970; Tronto 2010, sitert i Eide et al., 2017, s.319).

Repstad tar utgangspunkt i teorier om institusjoner av blant annet Bertil Sundins, der institusjonenes kjennetegn først og fremst er at de har en konkret målsetting, og at det skisseres en analysemodell for denne målsettingen som en av seks variabler for organisasjonen (Repstad 2014: 132, Bertil, 1970 sitert i Eide et al., 2017, s.319-320). Ifølge Repstad er målsettingens funksjon å være en rettesnor for arbeidet i organisasjonen, at virksomheten blir legitimert, bruke det som hjelp i vurdering av arbeidet til organisasjonen, og for å styrke og motivere fellesskapet blant ansatte (Eide et al., 2017, s.320). Repstad påpeker at organisasjonens målsettinger er ofte diffuse, overordnede og motsetningsfylte, der disse målsettingene sjelden er entydige (Repstad 2014:138, sitert i Eide et al., 2017, s.320). Omsorgsforskeren Joan C. Tronto understreker også at omsorgsinstitusjonens målsetting verken er eller kan være entydig og idealisert, men at enhver forståelse og ethvert formål

trenger å romme kompleksitet og tvetydighet (Tronto, 1998 sitert i Eide et al., 2017, s.320). Årsaken til dette er blant annet at omsorg alltid blir utøvd innenfor spesifikke sosiokulturelle kontekster med visse aktører, som også er omgitt av bestemte konvensjoner, verdier og føringer for hva som er god omsorg. Dermed må formålet med omsorg og omsorgsarbeid alltid ses i sammenheng med hver enkel involvert aktør og de konkrete omgivelsene det foregår innenfor (Engebriksen 2002; Stefansen og Farstad 2008, sitert i Eide et al., 2017, s.320). Samtidig understreker Tronto at det likevel er avgjørende å ha bevissthet om omsorgens formål, selv om dette ikke er statisk og entydig vil denne bevisstheten være blant kjennetegnene for gode omsorgsinstitusjoner (Tronto, 2010 sitert i Eide et al., 2017, s.320). Forståelser og verdier som ligger til grunn for virksomhetens formål utgjør virksomhetens ideologi. Ifølge Repstad er ideologi mer eller mindre systematiserte forestillinger om både hvordan virkeligheten er, og hvordan virkeligheten bør være. Ideologi kan blant annet knyttes til forståelser om hvem som er velferdstjenesters brukere. I en omsorgsinstitusjon utvikles ideologi også gjennom påvirkning fra samfunnet der brukere befinner seg. I sin studie av organiseringen og juridiske aspektene ved emb omsorgsinstitusjon i Belgia, beskriver Derluyn og Broekaert at organiseringen blir påvirket av perspektiver på hvem EMB er (Derluyn og Broekaert, 2008 sitert i Eide et al., 2017, s.320). Dersom barna blir ansett som «flyktninger», og ikke «barn» medfører dette forståelser og praksis som er mer tilknyttet politisk styring og effektivitet fremfor det enkelte barns omsorgsbehov og oppfølging i hverdagen (Eide et al., 2017, s.320). Uklare formål i arbeidet kan føre til en ikke-reflektert praksis som vil si en praksis hvor profesjonsutøvere handler ut fra egne, selvfølgerliggjorte forestillinger og forståelser om hva omsorgsarbeid egentlig er og hvordan det bør være (Eide et al., 2017, s.326)

«Vær snill!» påpeker også ovenfornevnte faktorer. Engebriksen synliggjør også at det finnes et ulikt syn på barndom i forskjellige deler av verden (Engebriksen, 2012 sitert i Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s. 19). Ulikt syn på barndom gir grobunn for mange dilemmaer i omsorgen til emb. I tillegg til hva den enkelte omsorgsgiveren bringer med seg, vil også holdninger og grunnleggende antagelser som er rådende på arbeidsplassen og organisasjonskulturen gi retning i måten personalet læres opp til å reflektere om og handle i forhold til disse barna (Schein, 2010, sitert i Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.17). Organisasjonskultur og lederskap vil være viktig for hvordan en arbeidsplass tilrettelegger for kritisk refleksjon rundt grunnleggende antagelser, normer og praksis, noe som igjen vil virke inn i den profesjonelle omsorgsgiverens evne til å innta barnets perspektiv (Skårdalsmo &

Harnischfeger, 2017, s.17-20). For å illustrere konsekvenser rådende ideologier har for omsorgen overfor EMB, vil jeg ta med følgende sitat fra gutt (15) i «Vær snill!»:

Mange av dem er snille, mange av dem er ikke snille. Mange av de mobber. For eksempel [...] de gjør sånn, ikke sant [viser hermetegn i luften med fingrene]. For eksempel at «du er 'barn'» [...] Jeg blir litt irritert. At de mobber og sånt.[...] De må de ikke gjøre det fordi vi er ikke... vi kom ikke her for å ha gøy. Vi hadde problemer og sånt, derfor vi kommer. (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017, s.10)

Både av «hjem eller institusjon?» og «vær snill!» kommer det frem at synet på hvem disse barna er i samfunnet, institusjonen, i tillegg til den enkelte hjelperens holdninger virker inn i omsorgsutøvelsen overfor emb på institusjoner. Av den grunn mener jeg at det ligger et ansvar både hos den enkelte yrkesutøver, og institusjonen å reflektere kritisk over og egne holdninger og verdier som ligger til grunn for ivaretakelsen av omsorgen til EMB. Dette vil jeg ytterligere begrunne med endringstrekanten, TBO og relasjonskompetanse.

Når vi forstår, forstår vi alltid ut fra noe der forståelsen skjer på bakgrunn av egne erfaringer, tanker og følelser, eksempelvis ut fra kulturen vi er en del av (Røkenes & Hanssen, 2012, s.14-15). Dette kalles for for-forståelse, som vil si den forståelsen vi har med oss inn i møtet med andre mennesker. Man ser aldri en person slik det er, men ut fra slik en opplever vedkommende på bakgrunn av egen for-forståelse. Personlige særtrekk vil alltid ha stor innvirkning i samhandlingen. Å ha relasjonskompetanse innbefatter blant annet at man kan være seg selv i yrkesrollen der en både er ekte og umiddelbar, samt hvor en har et bevisst forhold til hvordan samhandlingen kan preges av egne personlige særtrekk (Røkenes & Hanssen, 2012, s.14-15 og 31).

Fra et TBO perspektiv har emb opplevelser og egenskaper som går inn under både traumatiske erfaringer og sårbarhet, men samtidig ressurser (Eide og Fladstad, 2020. s.9). Det som er nødvendig gjennom møtene med de unge er å ha fokus på å formidle økt anerkjennelse og trygghet, samtidig som ansatte skal være gode rollemodeller Eide og Fladstad, 2020, s.9). Dermed tenker jeg at holdninger slik som vi ser i sitatet der hjelperen gir uttrykk for mistillit på barnets alder, kan være til hinder for å formidle anerkjennelse og trygghet til barna. For å bidra til et godt omsorgstilbud og oppvekstmiljø er det en avgjørende grunnmur å jobbe med egne verdier, holdninger, kunnskaps- og menneskesyn, der dette er en kontinuerlig prosess som må være en del av faglige profilet og verdigrunnlaget til mottaket. Dette illustreres også

av modell for endringstrekanten der verdier på bunn virker inn i valg av tiltak/håndtering av barn. Søken etter tiltak kan være basert på tidligere erfaringer som kan være mer eller mindre gode (Eide og Fladstad, 2020, s.16), og det kan oppleves godt å gjøre noe aktivt med det en opplever som utfordringen (Eide og Fladstad, 2020. s.16-17). Ett trinn nedover i endringstrekanten er metode og er ofte begrunnelsen for valgene som tas, enten det måtte være noe man har lært, eller hva man tror er riktig og en god form for metodikk. Dette kan eksempelvis være atferdsregulerende tiltak med begrunnelse i at ungdommen må lære gjennom konsekvenser av sine handlinger. Teori/kunnskapsgrunnlag og forståelse som er neste trinn nedover i trekanten er her man etter ovenfornevnte modell søker faglig begrunnelse for det man gjør. Mens i bunnen av trekanten ligger organisasjonskultur, verdier, holdninger og menneskesyn, der dette er noe som ofte står som underkommunisert og en er dermed mindre bevisst denne delen av arbeidet. Det avgjørende å løfte dette opp og ta inn i daglige arbeidet på institusjon for å kunne lykkes med en felles faglig plattform og en bedre daglig praksis (Eide og Fladstad, 2020. s.16-17). Kulturen, holdninger og verdier, og menneskesynet til ansatte vil ligge i bunnen og virke inn i valg i øvrige trinn i endringstrekant-modellen (Eide og Fladstad, 2020, s.8-9 og 17). Fagpersoner har et ansvar for å bidra til kritisk tenkning også i mediebilde i tillegg til i praksisfeltet, og dette for at en ikke låser forståelsen av emb fast i et perspektiv som kan begrense deres muligheter (Øien, 2020, s.74).

Kap. 5.2.3 Juridisk omsorgsansvar

Hva som videre virker inn i ivaretagelsen av omsorgsbehovet til emb er lovverk som utgjør rammevilkåret for organiseringen av omsorgsansvaret.

Ifølge teksten «Diskrimineres asylbarn?» er emb mellom 15-18 år underlagt UDIs omsorgsansvar, mens deres daglige omsorg er delegert til avdelinger eller mottak som skal være tilpasset mindreårige asylsøkernes behov. Fra og med 2008 har barnevernet hatt omsorgsansvaret for emb under 15 år (Namdal, 2015, s.87).

Bakgrunnen for denne omsorgsreformen var politisk uenighet og langvarig diskusjon om hvor i systemet emb hørte hjemme, med sterke argumenter for en forbedret omsorgssituasjon for barna og en rekke krav fra frivillige organisasjoner (NGOU, sitert i Stang, 2020a, s.138). Gjennom undersøkelser hadde det blitt avdekket at emb i ordinære mottak fikk til dels mangelfull oppfølging og omsorg, og det ble hevdet at emb ble diskriminert i forhold til andre barn som er under offentlig omsorg (Redd barna 2004 og Fosse 2003 sitert i Stang, 2020a,

s.138). I denne argumentasjonen ble Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen flittig benyttet, særlig prinsippene om hensynet til barnets beste og forbud mot diskriminering (Stang, 2020a, s.138).

Norge fikk også kritikk av FNs barnekomitè gjentatte ganger for behandling av emb. I forarbeidene til bvl. kap 5A fremhevet barne- og likestillingsdepartementet viktigheten av å sikre et omsorgstilbud på omsorgssentrene som er likeverdig med det som gis til andre barn som blir tatt vare på av barnevernet, men dette kapitlet omfatter kun emb under 15 år (Stang, 2020a, s.138-139). FNs barnekomitè har gjennom anbefalinger til Norge i snart ti år vært klare på at omsorgsreformen bør utvides til 15-18 år gamle emb også (Stang, 2020a, s.148). Omsorgsreformen skulle i første omgang gjelde for emb under 15 år, mens for emb over 15 år skulle reformen ifølge regjeringen bli iverksatt i løpet av 2009, men når antallet emb økte ble det med begrunnelse for kapasitetsproblemer i barnevernet utsettelse av barnevernets ansvar for emb mellom 15-18 år (Fløistad, 2020, s.50). Nå har det gått tretten år siden angjeldende lovendring, og antallet emb har gått nedover i årene siden omsorgsansvaret ble overført til barnevernet i 2008 (UDI 2008, sitert Fløistad, 2020, 53). Forskjell i omsorg og i rettsstilling mellom emb over og under 15 år, og andre barn i Norge under barnevernets omsorg, trenger å ha en saklig begrunnelse for å ikke være i strid med diskrimineringsforbudet til konvensjonen, og ifølge Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter er omsorgsretten såpass grunnleggende at hensyn til økonomi vanskelig kan begrunne en slik forskjellsbehandling (Fløistad, 2020, s.55). Av hensyn til oppgavens problemstilling vil jeg ikke gå videre inn på vilkårene/lovverket rundt hvorvidt forskjellsbehandlingen er diskriminering, men fokusere på forskjellen i omsorgstilbudet med tanke på hvordan rammevilkårene påvirker ivaretagelsen av omsorgsbehovet til emb, og om det bør gjøres endringer med hensyn til ivaretagelse av emb omsorgsbehov.

Teksten «Diskrimineres asylbarn?» påpeker flere forskjeller i omsorgstilbudet fra UDI kontra barnevernet (Namdal, 2015, s.94-100). Disse forskjellene er blant annet ulikheter når det gjelder tilsyn, regulering av drift der omsorgen til emb under 15 år er regulert av barnevernloven som gir mer rom for debatt og grundigere demokratiske prosesser under utarbeidelsen for rammer i omsorgen, mens UDI selv utarbeider rundskriv med retningslinjer for statlige mottak for emb over 15 år der dette gir svakere rettsvern og forskjeller i bemanningstetthet (Namdal, 2015, s.94-98). Av hensyn til relevans for problemstillingen og begrenset ordmengde vil kun forskjeller i bemanningstetthet bli foretatt videre i drøftingen.

Bemanningsstetthetsforskjeller: UDIs bemannings- og kompetanserundskriv slår fast at bemanningen skal utgjøre minimum to ansatte hele døgnet. Selv om barnevernet ikke har et krav som er fastsatt angående bemanningstetthet da dette er noe som varierer ut fra brukergrupper, er det en høyere bemanningstetthet på barnevernets omsorgssentre og barnevernsinstitusjoner. Mange av emb på flukt har hatt traumatiske opplevelser og noen av dem har psykiske problemer. Av den grunn er det ofte behov for en oppfølging som er tettere, enn barn som ikke har psykiske problemer. Det er ikke stor nok forskjell i behovene til emb mellom 15-18 år og emb under 15 år som er under barnevernets omsorg til å rettferdiggjøre forskjeller som gjelder bemanningstettheten. Dette fordi emb over 15 år har behov for voksne mennesker omkring seg hvor voksne er tilgjengelige for å dekke barnas behov for oppfølging og omsorg. I noen tilfeller kan dette lede til at barnets problemer forblir uavdekket og at det dermed ikke settes inn hjelpetiltak fra barnevernet (Namdal, 2015, s.97-98). Blant konsekvenser for uavdekkede problemer er når ungdommene ikke får bearbeide sine traumer, er det større sannsynlighet for at traumene gir utslag i blant annet aggresjon og uro (Sønsterudbråten et al., 2018, s.6). I tillegg strever flere mottak med å fange opp og avverge konflikter mellom emb på statlige mottak. En stor andel emb på mottak føler seg utrygge og har psykiske problemer, og utrygge barn trenger trygge voksne omsorgspersoner. Dette er det manglende tilgang på for ungdom på mottak, da hver tredje ansatt på mottak for emb oppgir at de har følt frykt på jobb siste måneden. På mottak hvor ansatte og emb lager mat sammen og driver relasjonsbygging gjennom aktiviteter sammen, virker det som ansatte er mindre utrygge (Sønsterudbråten et al., 2018, s.9). Relasjonsarbeid krever at ansatte har nok tid til den enkelte ungdommen, at den enkelte ansatte har bevissthet for sitt ansvar for å etablere gode relasjoner, er trygge i utøvelsen av sitt arbeid, og har kunnskap om om emb utfordringer og klarer å tilrettelegge for at emb opplever at de blir sett og forstått (Sønsterudbråten et al., 2018, s.12). For å ivareta dette kreves det både mer bemanningstetthet i statlige mottak slik at ansatte har mer tid, men også mer kompetanse innenfor blant annet TBO. Trygghet er som nevnt ett av grunnpilarene som forutsetning for traumebevisst omsorg.

God omsorg innebærer også trygghet, men flere institusjoner strever med å avverge konflikter mellom emb (Sønsterudbråten et al., 2018, s.90) På institusjon der det ikke legges til rette for aktiviteter, er det vanskelig for ansatte å komme nærmere ungdommene (Sønsterudbråten et al., 2018, s.89). Dermed er tilstrekkelig bemanningstetthet og kompetanse hos ansatte på institusjon viktig for å ivareta omsorgsbehovet til emb.

Anbefalingene fra FNs barnekomitè om å forbedre kompetanse og ressurser angående omsorgssituasjonen til emb under 15 år ble ivaretatt ved å flytte omsorgsansvaret til emb under 15 år til barnevernet som etter bvl. kap. 5A har blitt lovfestet (Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheters, 2017, s.19). Komiteens anbefaling fra 2010 gav uttrykk for det samme for emb i aldersgruppen 15-18 år. I anbefalingen fremhever barnekomiteen at omsorgssituasjonen til emb over 15 år må være på samme nivå som ved andre institusjoner for barn under barnevernets ansvar (Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheters, 2017, s.19). FNs barnekomitè har gjennom sine «Concluding observations» anbefalt at alle emb, inkludert de over 15 år, skal motta god omsorg i alle kommuner, og FNs rasediskrimineringskomitee har gitt en lignende anbefaling i 2019 i sine “Concluding observations” (Innst. St. 344 L (2020-2021), s.2).

Ifølge Namdal burde barnevernet overta omsorgen for emb over 15 år (Namdal, 2015, s.104-105). Et alternativ til dette kan være en løsning hvor endringer slik som UDI sitt tilbud blir forbedret og bringes opp på samme nivå som barnevernsinstitusjonenes. Et annet punkt som i så fall også må endres blir at tilsynsansvaret på mottakssentrene til UDI går fra UDIs eget tilsyn over til Fylkesmannen av hensyn til rettssikkerheten til, og oppfølgingen av de emb over 15 år. (Namdal, 2015, s.104-105). På tross av alle faglige og menneskerettslige anbefalinger ble omsorgsansvaret for alle emb ikke overført til barnevernet. Departementet har vurdert høringsinnspillene om å overføre til emb over 15 år omsorgsansvaret til barnevernet, men fastholder på at emb skal ivaretas med dagens ordning (Innst. St. 344 L (2020-2021), s. 6). Lovforslaget innebærer en videreføring av ordningen man har i dag, der det heller ikke gis føringer om at omsorgstilbudet skal heves i nivå (Prop. 82 L (2020-2021), s. 2) Lovforslaget trer i kraft 01.07.2021 der det i Lov om endringer i utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak) § 95 andre ledd, første og andre punktum slås fast at UDI har omsorgsansvaret for emb som bor i asylmottak, og at asylmottaket kan utøve omsorgen på vegne av UDI (Endringslov til utlendingsloven, 2021, § 95).

Kap.5.2.4 Oppsummering av drøftingskapitlet

TBO sine tre grunnpilarer innbefatter som nevnt trygghet, relasjon og følelsesregulering. For å kunne ivareta trygghetsbehovet til emb, kreves det at hjelperne er tilgjengelige og forutsigbare. For å ivareta den neste grunnpilaren, relasjon, trenger hjelperne på institusjonen både tid til å kunne være tilgjengelige, men også der det er behov ha tid til å reflektere over

egne holdninger og drøfte i fellesskap institusjonens formål med omsorgen. Dette for å kunne kvalitetssikre at omsorgsbehovet til barna blir ivaretatt av voksne som er bevisst blant annet hvordan rådende ideer i samfunnet, og holdninger og verdier slik som illustrert i endringstrekanten kan virke inn i omsorgen, og jobber aktivt med yrkesetikk for å ivareta en slik sårbar gruppe barn. Siste pilaren, følelsesregulering, som igjen krever at den ansatte har til både situering, der hjelperen har tid og rom til å arbeide med egne vanskelige følelser som kan dukke opp i møte med emb vanskelige og sårbare historier og følelser, og for å ha tid til å se det enkelte barns smerteuttrykk, oppdage og være klar over traumeminner hos barna og ta seg tid til å samregulere barna. For alt dette kreves det både tid og kompetanse hos hjelperne på institusjonen der barna bor. Derfor er det viktig at omsorgen til alle emb, og ikke kun emb under 15 år blir ivaretatt av barnevernet, eller at UDI får lovregulering om enda mer bemanning med barnesensitiv kompetanse, slik at alle emb får den tiden og kompetansen de trenger å bli møtt med for ivaretagelsen av sitt omsorgsbehov.

Kap.6 Avslutning

Kap.6.1 Oppsummering

Yrkesetiske retningslinjer for sosialarbeidere påpeker at arbeidet må forutsette å være kritisk på fagkunnskap og praksis, ha respekt for brukeres livsvalg og profesjonens forpliktelse til å påvirke rammebetingelser som medfører uheldige konsekvenser for brukere. Besvarelsen min, med yrkesetikk som et bakteppe, tok for seg brukernes perspektiv på hvordan deres omsorgsbehov bør ivaretas, hvordan rammevilkår som kompetanse hos ansatte, lovverk/ansvarsfordeling, holdninger hos den enkelte ansatte og institusjonens verdigrunnlag virker inn på ivaretagelsen av omsorgsbehovet til emb på institusjon. Dette ble drøftet i lys av funn, forskning og teori for å gjøre forbedringer slik at barnas omsorgsbehov kan bli ivaretatt på institusjon.

Kap.6.2 Konklusjon og refleksjon

Problemstillingen «Hvordan ivareta enslige mindreårige barns omsorgsbehov på institusjon?» blir besvart ved påpeke barnas behov for omsorg gjennom forskning og teorier, og ved å vise at dette i begrenset grad ivaretas slik ansvarsfordelingen for emb omsorg er i dag. Emb har omfattende behov for omsorg fordi de har store belastninger, mangel på omsorgspersoner og økt behov for trygghet. Gode voksenrelasjoner og følelsesregulering, slik som i traumebevisst omsorgs tre pilarer er grunnleggende for å imøtekomme dette behovet. Disse behovene

forutsetter økt kompetanse for å ha en traumesensitiv forståelse og tilnærming overfor barna, økt bemanning/tid til det enkelte barn og rom på den enkelte institusjon for å arbeide med verdier og holdninger slik at disse ikke kommer i veien for å imøtekomme barna. Derfor konkluderer jeg med at embs omsorgsbehov på institusjoner kan ivaretas ved å flytte emb over 15 år også inn under barnevernets ansvarsområde slik at de får like god omsorg som andre barn under barnevernets omsorg, slik som økt bemanning og kompetanse. Eventuelt kan omsorgsbehovet til emb ivaretas på institusjon ved å øke nivået og kvaliteten på omsorgen under UDI slik at den blir lik omsorgen andre barn får på institusjon under barnevernets omsorg.

Jeg er bevisst at det i artiklene også er vist positive sider ved omsorgsarbeidet på institusjonene, men dette ble ikke belyst noe nevneverdig i denne oppgaven. Jeg begrunner dette med at hovedbudskapene og hovedfunnene i artiklene pekte på kritikkverdige forhold/rom for viktige forbedringer.

Kap.6.3 Anbefaling for videre forskning

For videre forskning anbefales å undersøke langtidskonsekvenser barn som bor på statlige mottak har kontra barn på omsorgssentre/institusjoner under barnevernets omsorg når det gjelder deltakelse i utdanning/arbeidsliv og bruk av helsetjenester. Videre anbefales det at personer som jobber med emb er godt kjent med TBO og bruker det aktivt.

Kap. 7 Litteratur/referanser

Academicwork. (u.å.). *3 intervjueteknikker - hvilke velger du?* Academicwork.no. Hentet 13. juni 2021 fra <https://www.academicwork.no/insights/arbeidsgivere/3-intervjueteknikker> *3 sider

Aveyard, H. (2019). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Open University Press

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989 nr 1 Multilateral). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1989-11-20-1> *5 sider

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, 12. januar) *Hvem gjør hva?* Bufdir.no. https://www.bufdir.no/Barnevern/enslige_mindrearige_asylsokere_og_flyktninger/Ansvar/ *1 side

Berg, B. (2020). Bosetting, vennskap og overgang til voksenlivet. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 189-207). Gyldendal Akademisk. *18 sider

Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok*. (s. 19-35). Universitetsforlaget.

Berg, B., Svendsen, S., Paulsen, V., Garvik, M., og Valenta, M. (2018). *Kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*. [Nettdokument, kunnskapsoppsummering]. NTNU samfunnsforskning.
<https://samforsk.no/Publikasjoner/2018/Kunnskapsoppsummering%20om%20enslige%20midre%c3%a5rige%20asyls%c3%b8kere%20og%20flyktninger%20WEB.pdf> *83sider

Bræin, M. K. & Christie, H. J. (2020). Terapi med enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 257-277). Gyldendal Akademisk. *20 sider

Bufdir. (2015, 30. oktober). *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. Bufdir.no.
https://www.bufdir.no/globalassets/global/barnevern/kommunenes_og_fylkeskommunenes_ansvar_for_barn_som_soeker_asyl.pdf *5 sider

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg). Gyldendal. *81sider

de Wal Pastoor, L. (2020). Skolen - et sted å lære og et sted å være. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 208-231). Gyldendal Akademisk. *23 sider

Eide, G. og Fladstad, T. (2020). *Traumebevisst og relasjonsbasert omsorg: Veileder for ansatte i statlige mottak for enslige mindreårige asylsøkere*. [Nettdokument, veileder]. RVTS Sør. <https://www.yumpu.com/no/document/read/63880362/traumebevisst-og-relasjonsbasert-omsorg> *89 sider

Eide, K. (2020a). Barn i norsk innvandringshistorie. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 57-71). Gyldendal Akademisk. *14 sider

Eide, K. (2020b). Hvem er de enslige mindreårige flyktningene?: En kunnskapsoversikt. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 28-56). Gyldendal Akademisk. *28 sider

Eide, K., Kjelaas, I. & Larsgaard, A. K. (2017). Hjem eller institusjon?: Om tvetydigheten i omsorgsarbeid med enslige mindreårige flyktninger bosatt i kommunene. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 20(4), s.317-331. [42479 tfv-2017-4 \(ntnu.no\)](https://doi.org/10.1080/15017710.2017.1381111) *14 sider

Eide, T & Eide, H. (2017) *Kommunikasjon i praksis: Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Gyldendal akademisk.

Endringslov til utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak). (2021). *Lov om endringer i utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak)* (LOV-2021-05-11-36). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-05-11-36> *1side

Engebrigtsen, A. I. (2020). Omsorg og barn utenfor barndommen. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s.149-170). Gyldendal Akademisk. *21 sider

Fellesorganisasjonen. (u.åa). *Hva er en sosionom?* Hentet: 30. mai 2021 fra <https://www.fo.no/sosionom/> *3 sider

Fellesorganisasjonen (u.åb). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. [Brosjyre]. Hentet: 30. mai 2021 fra <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

*15 sider

Fløistad, B. (2020). FNs konvensjon om barns rettigheter: - Norges manglende tilslutning til klageordningen under konvensjonen. *Nytt norsk tidsskrift*, 37(1), 46-58.

<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-05> *12 sider

Grønmo, S. (2020, 3. november). *Kvalitativ metode*. Store norske leksikon.

https://snl.no/kvalitativ_metode *3 sider

Hagen, M. B. (2021). Traumebevisst miljøterapi. I M. B. Hagen (Red.), *Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid: -Fra et tilknytningsteoretisk perspektiv*. (2 utgave, s. 29-50). Universitetsforlaget. *21 sider

Hotvedt, M. J. (2017). Menneskerettigheter og diskrimineringsvern. A. Kjønstad., A. Syse & M. Kjelland (Red.), *Velferdsrett II: Barneverns- og sosialrett* (5. utg., s. 337-396). Gyldendal.

Ikdahl, I. (2018, 03. august). *Diskriminering*. Store norske leksikon.

<https://snl.no/diskriminering> 1*side

Innst. St. 344 L (2020-2021). *Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak)*. Kommunal- og forvaltningskomiteen. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-344l/?all=true#m1> *13 sider.

Jusleksikon. (2020, 18. januar). *Rettskildelære*. Jusleksikon.no.

<https://jusleksikon.no/wiki/Rettskildel%C3%A6re> *3 sider

Kjelaas, I. (2020). Samtaler med enslige flyktningbarn. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 173-188). Gyldendal Akademisk. *15 sider

Lidén, H. (2020). Det vanskelige asyLintervjuet. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 112-137). Gyldendal Akademisk. *25 sider

Myrvoll, K. O., Jensen, R. E. & Lundesgaard. (2020). Historien om Safar: En narrativ gruppeintervensjon. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 232-256). Gyldendal Akademisk. *24 sider

Namdal, M. (2015). Utsettes enslige asylbarn på mottak for diskriminering i strid med FNs barnekonvensjon? *Lov Og Rett*, 55(2), s.87–105. https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/file/pdf/66760886/utsettes_enslige_asylbarn_paa_mottak_for_diskriminering_i_st.pdf *18 sider

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter. (2020, 28. mars). *Omsorg for enslige mindreårige asylsøkere*. (Temarapport 2016). <https://www.nhri.no/wp->

[content/uploads/2017/11/Temareport-2016-Omsorg-for-enslige-mindre%C3%A5rige-asylys%C3%B8kere.pdf](https://www.regjeringen.no/content/uploads/2017/11/Temareport-2016-Omsorg-for-enslige-mindre%C3%A5rige-asylys%C3%B8kere.pdf) *40 sider

Prop. 82 L (2020-2021). *Endringer i utlendingsloven (lovfesting av omsorgsansvaret for enslige mindreårige som bor i asylmottak)*. Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/ffe6c5f82fc04bec83dca018121decf4/no/pdfs/prp2020210082000dddpdfs.pdf> *27 sider

Røkenes, O. H. & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3.utg). Fagbokforlaget. (kap. 1-3 og 5-6) *85 sider

Skårdalsmo, E. M. B. & Harnischfeger, J. (2017). Vær snill!: Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 1, s. 6–21. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-02> *15 sider

Stang, E. G. (2020a). Den rettslige reguleringen av omsorgssituasjonen. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 138-148). Gyldendal Akademisk. *10 sider

Stang, E. G. (2020b). Flyktningbarns rettsstilling. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 83-111). Gyldendal Akademisk. *28 sider

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier*. (2 utg.). Cappelen Damm. *71 sider

Sønsterudbråten, S., Tyldum, G. & Raundalen, M. (2018). *Et trygt sted å vente: Omsorgspraksiser på asylmottak for enslige mindreårige* (Fafo-rapport 2018:5). <https://www.fafo.no/images/pub/2018/20654.pdf> *105 sider.

Thommessen, C. S. & Neumann, C. B. (2019). *Gode hjelpere kjenner seg selv: Traumebevisst omsorg i arbeid med barn og unge*. Cappelen Damm. *134 sider

Utdanningsforskning.no (2016, 15. april). *Hva er en fagfelleurdert artikkel?* Utdanningsforskning. <https://utdanningsforskning.no/artikler/2016/hva-er-fagfelleurdert-artikkel/>

Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil*. (2.utg) Universitetsforlaget.

Watters, C. (2020). Enslige flyktningbarn - en teoretisk og internasjonal oversikt. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 13-27). (A. Sjøbu, Overs.). Gyldendal Akademisk. *14 sider

Øien, C. (2020). Perspektivets makt. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt: Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (2. utg. s. 72-82). Gyldendal Akademisk. *10 sider

Antall sider selvvalgt pensum: 990